Het Koloniaal Weekblad

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang.”

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 2.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per vakje	f 2.—
Bij contract reductie.	

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*

Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO”, AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG.

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, of zij die VERHUIZEN worden verzocht hiervan bericht te zenden aan den Administrateur, Verhulststraat 51, Den Haag.

Inhoud van dit nummer.

Vervolg-opgave van de ingekomen gelden ten behoeve van de noodlijdenden in de Kolonie Curaçao.

Vroeger ontvangen	*f* 8876.83½
Padvinders te Arnhem	„ 10.—
P. H. v. d. B. te 's-Hage	„ 2.50
Mej. J. J. Lagers te 's-Hage	„ 10.—
G. F. Soeters te 's-Hage	„ 10.—
Totaal	*f* 8909.33½

Voor de opgave,

E. VAN ASSEN,
Secr. H. B. „Oost en West”.

Van den Gouverneur van Curaçao ontving het Dag. Bestuur het onderstaand schrijven:

„Willemstad, den 19 Sept. 1912.

Aan
het Bestuur van de Vereeniging „Oost en West” te 's-Gravenhage.

Reeds een paar malen mocht ik van Zijne Excellentie den Minister van Koloniën een telegram ontvangen, waarin mij werd verzocht aan den penningmeester van de groep Nederlandsche Antillen van het Algemeen Nederlandsch Verbond een belangrijke som gelds te willen afdragen, die door het Bestuur van het Algemeen Nederlandsch Verbond en door de Vereeniging „Oost en West” in Nederland waren bijeenverzameld voor de noodlijdenden van Curaçao, Aruba en Bonaire.

Wetend hoeveel ongelukkigen, in hun nijpende armoede, door die rijke liefdegaven werden geholpen, of zelfs van den dood, door langzame uitputting, werden gered, voel ik mij gedrongen U mijn innigen dank te betuigen voor Uw edel streven, om de arme bevolking onzer kolonie, in haren nood, zoo krachtdadig te steunen; een dank, dien ik U beleefd verzoek ook wel te willen overbrengen aan hen, die meer in het bijzonder U in deze hebben bijgestaan.

De Gouverneur van Curaçao,
(*w.g.*) NUYENS.

Gaarne voldoet het Hoofdbestuur bij deze aan het verzoek van den Gouverneur van Curaçao.

Dank zij den steun van de medewerkers en van de geldelijke hulp van zooveelen, zijn de uitkomsten onzer bemoeiingen zóódanig geweest, dat zij de verwachtingen verre hebben overtroffen met het gevolg dat zulk een aanzienlijk bedrag van ongev. *f* 9000 door ons kon worden overgemaakt

Het zij op deze plaats aan het Hoofdbestuur vergund zijne groote erkentelijkheid en zijn oprechten dank uit te spreken aan allen, die tot het succes hebben bijgedragen en zeker niet het minst aan hen, die hun tijd en moeite ter beschikking hebben gesteld om aan onzen oproep gevolg te geven.

In overleg met het bestuur van het Alg. Ned. Verbond is de gelegenheid tot inschrijving thans gesloten.

Namens het Hoofdbestuur,
E. VAN ASSEN, *Secretaris.*

PERSKRONIEK.

INHOUD: *Het Alg. Hdbl.* en *De Standaard* over de Chineezen in Ned.-Indië. — *N. R. Ct.* en *Nederlander* over de heerendiensten. — Een opmerking van Aug. de Wit betreffende de Koelie-toestanden in Deli.

Naar aanleiding van een van haar correspondent te Batavia ontvangen telegram, dat de resident der Preanger Regentschappen militaire hulp requireerde voor de politie te Bandoeng, wegens de gespannen verhouding onder de Macoërs, merkt het Algem. Handelsblad het volgende op:

„Herhaaldelijk ziet de overheid in Indië zich geroepen om vechtpartijên onder de Chineezen te voorkomen. Maar dan betreft het veelal lieden, die tot verschillende stammen behooren. Wat aanleiding gegeven heeft tot verdeeldheid onder de Macoërs onderling leert het bericht van onzen correspondent niet.

Het garnizoen van Bandoeng bestaat uit het 15e bataljon infanterie en een kleine afdeeling vestingartillerie, terwijl in de onmiddellijke nabijheid Tjimahi met zijn sterk garnizoen is gelegen, zoodat de verlangde militaire hulp onmiddellijk bij de hand is.”

De Standaard driestart onder het opschrift: „Lieve Chineezen”:

„We zijn benieuwd, wat we dit jaar bij het koloniaal debat over de Chineezen zullen te hooren krijgen. Ze werden een vorig jaar zoo parmantig in de hoogte gestoken, dat het zelfs protest uitlokte. Nu weet men, hoe het met de Macao-Chineezen te Batavia toeging, en wat spektakel we kregen met de vlaggetjes voor Young-Tsi-Kai's republiek. Toch kwam er nu nog interessanter tijding met de mail. Uit pure dankbaarheid voor het eeregetuigenis van blanke onschuld, dat ze een vorig jaar van de regeeringstafel kregen, komt nu het bericht, dat men uit den Chineeschen kring grof geld aan 't Indisch liberalisme in de beurs stak, om zoo mogelijk het Chineesch Kabinet in Den Haag te helpen verjagen. Voorts moest militair naar Bandoeng gezonden, om de Chineezen in toom te houden.

En bleef het daar nog maar bij.

Doch de N. Soer. Cour. weet van nog liever dingen te verhalen. Te Bondowojoso en te Rambipoedji moet een complot zijn ontdekt, onder een Chinees als leider. Doel van dit complot was, zoo schrijft men, om de Europeesche ambtenaren in die streken te doen vermoorden; iets waarvoor de Inlanders zouden worden omgekocht. Men had er een bond voor opgericht. Dan liep het per persoon niet te hoog in de kosten, en zoo was men te sekuurder, dat de ambtenarenmoord goed gelukken zou. Reeds honderd Madoereezen waren als leden tot dien Bond toegetreden. Het entréegeld was nog geen daalder de persoon, en de contributie 's jaars nog een schelling minder. En meer geld hoefde niet, want de eventueele moordenaars vroegen geen schadeloosstelling in geld, maar spraken af, dat ze, na welslagen van het bloedbad, vette postjes zouden krijgen. Gelukkig is dit complot bijtijds ontdekt en de lieve Chinees, die 't op touw had gezet, in handen van zijn aan den dood ontsnapte slachtoffers. Hij had zijn handlangers wijsgemaakt, dat er al een Chineesche vloot onder stoom was, om onze Oost te komen inpakken.

Toch is 't misschien niet kwaad, dat 't zoo liep. Zoo'n dubbel feit zal de liefde voor den Chinees, waar ze bedenkelijk werd, wel wat bekoeld hebben.

***

De N. R. Ct. van 9 dezer bespreekt in een hoofdartikel, getiteld: „In het economisch belang”, eenige punten der Ind. begrooting, in het bijzonder het voorstel tot opheffing der heerendiensten, waaraan wij het volgende ontleenen:

„Door den loop der wereldgebeurtenissen is de bevolking van Indië, welke in haar plantenbestaan oorspronkelijk een van plaatselijke omstandigheden afhankelijke, betrekkelijke mate van welvaart genoot, tusschen de hoogopstijgende machten van het hedendaagsche wereldleven beklemd geraakt. Daarin ligt zij thans, laag als in een vallei; en zij loopt gevaar.

Er bestaat geen behoorlijke verhouding tusschen haar ontoereikend krachtig wezen, de latente, moeilijk te hoog te schatten eigenschappen van 't land, 't welk zij bewoont en de haar vreemde ontwikkelingsmachten, welke dit bestrijken. Wil het tot zulk een verhouding komen, wil het land komen te geven wat het geven kan, dan moet die bevolking uit hare economische laagte omhoog worden gebracht, moet zij worden opgestuwd tot een juiste verhouding met die omringende machten bereikt is. En de Staat heeft naar krachtige middelen te grijpen om dit te doen geschieden.

In hoeverre de Staat den te dezen aanzien op hem rustenden plicht nakomt, moet uit de begrooting blijken.

In deze begrooting treffen wij maatregelen van beiderlei soort aan. Ten eerste maatregelen, welke als een voortzetting zijn te beschouwen van reeds vroeger genomene, zoolas die ten behoeve van emigratie, kredietwezen, visscherij of welke, als nieuwe irrigatiewerken, in de lijn liggen van vroe-

gere bevolene; maatregelen ook als die welke op voorstel van den directeur van landbouw ten behoeve van het landbouwonderwijs staan te worden genomen; ten tweede den, gelijk wij in een vorig artikel reeds opmerkten, er eenigszins imposant uitziendem maatregel tot afschaffing van de Heerendiensten op Java.

Ongetwijfeld moet het op den duur tot algeheele afschaffing van de heerendiensten op Java komen. Maar zou het niet meer in het belang der betrokken bevolking — misschien ook niet minder kostbaar — zijn, deze aangelegenheid aan het beleid der residenten, bijgestaan door de gewestelijke raden, over te laten? Het geldt hier eene — ook in verband met het door het Reg.-Regl. bepaalde — bij uitstek voor gewestelijke behandeling geschikte zaak. Gewestelijk kan beoordeeld worden in hoeverre de belangen der bewoners van een bepaalde streek door afschaffing zouden zijn gediend en geleidelijk zou men de verandering kunnen doen intreden. Nu is dit juist wat men zou moeten hebben.

Afschaffing, op last van het centraal gezag, of de bevolking ze wenscht of niet, moge in het oog van het groote publiek een heele prouesse zijn, in het belang der bevolking zoowel als van dat der schatkist zou het beter zijn, den door den hr. Fokkens gewezen weg te bewandelen.

De oud-resident F. Fokkens, gewezen leider van het vroeger heerendienst-onderzoek, bespreekt in de Nederlander van 3 en 4 October deze aangelegenheid.

Hij maakt o. m. de opmerking, dat, toen in 1902 het vroeger geëischte hoofdgeld in een gewone belasting geconverteerd werd, door de Regeering daarbij te verstaan was gegeven, dat de nog overblijvende heerendiensten voor hare rekening zouden worden afgeschaft en dat, waar thans opnieuw tot een invoering van een hoofdgeld als aequivalent wordt overgegaan, op een eenmaal gedane belofte wordt teruggekomen.

De heer Fokkens meent, dat de weg, die 't best tot algeheele afschaffing leidt, zou zijn: het tot uitvoering brengen van het aanvankelijke plan der Regeering in 1903, om het hoofdgeld in zijn geheel gewestelijk te decentraliseeren, de opbrengst door belasting te laten binnen het gewest, waarin zij is opgebracht en onder beheer te brengen der Gew. Raden, die daaruit de kosten van den vrijen arbeid zullen hebben te betalen.

***

In haar jongsten brief in de N. Gr. Crt. over „Natuur en menschen in Indië" maakt Augusta de Wit, de toestanden in Deli beschrijvend, de opmerking:

„Zoo moeilijk het voor ons is het gemoedsleven van den Oosterling te begrijpen, zóóveel weten allen die eenigen omgang met hem hebben gehad: dat bepaalde aandoeningen niet dadelijk hem tot handelen brengen, maar lang blijven nawerken en gaandeweg aan intensiteit toenemend, ten slotte, soms zonder oogenschijnlijke aanleiding, uitbarsten in een daad, die geheel en al buiten verhouding staat tot de aanvankelijke oorzaak. Verder: dat onder den invloed van in bepaalde vormen nog voortlevende communistische opvattingen, hij de gemeenschap verantwoordelijk stelt voor het bedrijf van welke ook harer leden. En, eindelijk, dat hij in hartstocht alle bezinning plotseling verliest, „matagelap" wordt, „verduisterd van oogen", en letterlijk in den blinde naar een slachtoffer slaat. Die dat weet, weet ook, dat het niet een erge verongelijking behoeft te wezen, die met een bloedige wraak gewroken wordt, en dat het evenmin de verongelijker behoeft te zijn, die getroffen wordt door de weerwraak. Terwijl, zonderling genoeg, werkelijke hardvochtigheid niet dan hoogst zelden oproer verwekt tegen den hardvochtige.

Veel dat nu geweten nòch begrepen wordt, zou voor allen duidelijk worden, wilde iemand den arbeid ondernemen uit de vonnissen der Delische rechtbank de op koelie-delicten betrekkelijke af te zonderen, en uit „het juridisch" in het Hollandsch te vertalen. Wie onderneemt dat dringend-noodige werk? Hij verdiende er den dank mee van tienduizenden!"

Een Rekest betreffende de positie der Onderwijzeressen in Ned.-Indië.

Het weekblad De School, orgaan van het Nederlandsch-Indisch Onderwijzers Genootschap, No. 4 van 10 Augustus j.l., begint met een afschrift van een belangrijk rekest aan den Minister van Koloniën gericht, dat wij hier in zijn geheel doen volgen:

Terborg, Juni 1912.

Aan
den Minister van Koloniën.

Geeft met verschuldigden eerbied te kennen; Roedolf Adriaan Schotman, vertegenwoordiger in Nederland van het Nederlandsch-Indisch Onderwijzers Genootschap, goedgekeurd bij G. B. d.d. 26 April 1895 No. 1; 5 October 1898 No. 28 en 18 December 1900 No. 10;

dat voornoemd Genootschap met voldoening gelezen heeft den krachtigen aandrang van enkele Kamerleden bij de jongste Koloniale Begrootingsdebatten om de financiëele positie der onderwijzersssen in Nederlandsch-Indië geheel gelijk te maken aan die der onderwijzers, zoomede de clausule in het antwoord Uwer Excellentie:

„Evenwel heb ik reeds bij de Nota van Wijzi-„ging het bewijs gegeven, dat ik voor het tegen „de ongelijkheid der salarissen ingebracht argu-„ment wel iets gevoel......" (Handelingen der 2e „Kamer van 28 November 1911, blz. 860).

dat positie-verbetering voor de onderwijzeressen des te dringender noodig is, waar andere kategorieën van gelijkwaardige ambtenaren een veel verbeterde traktementsregeling hebben verkregen, waarbij die der onderwijzeressen op treurige wijze ten achter staat;

dat het N. I. O. G. bij herhaling de wenschelijkheid eener algeheele gelijkstelling heeft uitgesproken en het principe der gelijke salarieering van man en vrouw zelfs heeft neergelegd in zijn program van actie;

dat het toch niet aangaat, waar volkomen gelijke bevoegdheden worden vereischt en in de school volkomen gelijk werk wordt verricht, de onderwijzeres louter omdat zij vrouw is, zooveel minder te salarieeren, haar zoo weinig vooruitzichten te openen als nu geschiedt bij de onderwijzeressen zonder hoofdakte;

dat het leven voor haar vooral niet minder duur is dan voor haar ongehuwde mannelijke collega's en dus waar het al dan niet onderhouden van een gezin bij den man niet van invloed is op de bezoldiging, dit motief billijkheidshalve ook niet bij de ambtenares mag gelden;

dat het N. I. O. G. gaarna vóór alles een einde zou zien gemaakt aan deze onbillijkheid, weshalve het alle andere wenschen inzake salarieering ondergeschikt acht aan deze ééne: afdoende verbetering van de positie der onderwijzeressen, in de eerste plaats van die zonder hoofdakte;

Redenen, waarom ondergeteekende zich namens het N. I. O. G. tot Uwe Excellentie wendt met het eerbiedig verzoek, bij de Koloniale Begrooting voor 1913 aan de Staten-Generaal te willen voorstellen, de onderwijzeressen in Nederlandsch-Indië te doen bezoldigen als haar mannelijke collega's, tevens onder de aandacht Uwer Excellentie brengende de in de hierbijgaande Memorie aangegeven en in cijfers uitgedrukte financiëele achterstelling, benevens een begrooting van de meerdere kosten, door eventueele gelijkmaking der tractementen veroorzaakt.

Hetwelk doende enz.,

R. A. SCHOTMAN,
Vertegenwoordiger N. I. O. G.

VARIA.

Westerafdeeling van Borneo. Bij het departement v. Koloniën is uit Ned.-Indië ontvangen het volgende telegram dd. 6 dezer:

„In Sekadau gewapend verzet van de Moealang Dajaks; aan de zijde der Dajaks tien dooden."

Ter vervanging van nu wijlen vice-adm. Hoekwater als lid der Staatscommissie voor de verdediging van Ned.-Indië werd benoemd de nieuwbenoemde vice-admiraal Tydeman.

H. M. de Koningin, de audiënties voor hooggeplaatste koloniale staatsdienaren met verlof alhier, voortzettende, heeft 8 dezer ontvangen den gen.-maj. Michielsen, chef van den generalen staf van het Indisch leger, tevens lid van de staatscommissie voor de verdediging.

De directeur der Gouvernementsbedrijven in Ned.-Indië, de heer Wenckebach, voor dienstbesprekingen met het departement van Koloniën naar hier geroepen, is deze week te dezer plaatste aangekomen. Tegen het einde van dit jaar zal hij naar Indië terugkeeren.

Laster? In de September-aflevering van het Koloniaal Tijdschrift is opgenomen een mededeeling, ontleend aan de „Medan Prijagi", waarin wordt gezegd:

„dat zoovele regenten in schulden zitten, wat daaraan wordt toegeschreven, dat zij, toen zij zich daarvoor candidaat stelden, den resident eerst hebben moeten belooven, na hunne benoeming elke maand ƒ 100 à ƒ 200 af te schuiven. Zoo verzekeren zich de residenten een dubbel pensioen, getuigen de vele wissels, die nu nog geregeld iedere maand aan gepens. residenten in Holland verzonden worden. In betrekking hiermede worden drie regenten en in een der volgende nummers twee residenten met name genoemd. Ook bij benoeming van lagere Inlandsche ambtenaren moet geregeld afgedokt worden, en zoo verschaft men zich ook dubbel traktement."

In de algemeene vergadering der Vereeniging v. Ambtenaren B.B. in Ned.-Indië, te 's-Gravenhage gehouden, is besloten, aan den Minister van Koloniën een adres te richten, waarin een streng onderzoek in deze zaak wordt verzocht.

Uit de O.-I. Mail.

De gezondheidstoestand in Oost-Java. — Uit Soerabaja werd 11 Sept. aan de Javabode gemeld:

„Omtrent den gezondheidstoestand in Oost-Java valt het volgende te vermelden. De cholera heerscht nog op enkele plaatsen ernstig. In de afd. Malang kwamen van 30 Augustus tot 5 September 54 gevallen voor, waarvan 49 met doodelijken afloop. In het district Panolan werden gedurende hetzelfde tijdvak 37 personen aangetast. Te Soerabaja waren op 30 Augustus reeds 5 lijders. De pokken verbreiden zich geleidelijk door den geheelen Oosthoek. Te Soerabaja heerschen zij voornamelijk nog in het zuiden der stad; in de residentie Pasoeroean voornamelijk in de hoofdplaatsen Loemadjang en Bangil, waar gedurende bovengenoemd tijdvak resp. 30 en 24 personen werden aangetast met 6 en 4 dooden. Verder komen gevallen voor in Modjokerto, Lamongan, Besoeki en Djember. Ook in Panaroekan werden reeds gevallen geconstateerd. Eveneens in Toeloengoeng, dat reeds is besmet verklaard. Op Madoera vermindert het aantal gevallen, met uitzondering in de afdeeling Sampang."

Beri-beri. Naar de correspondent van hetzelfde blad te Buitenzorg schrijft, doet zich daar het eigenaardige geval voor, dat er vrij veel menschen door beri-beri worden aangetast. Jonge menschen, op het oog kerngezond, krijgen de ziekte, zoodat men zou gaan gelooven aan besmetting op de een of andere wijze. Een der besmettingshaarden schijnt gezocht te moeten worden in de dompige, vochtige lokalen op het bureau van den assistent-resident.

De Smeroe. Zondag 8 Sept. viel te Malang een vrij dichte aschregen. Vermoedelijk werkte de Smeroe weer.

Inlanders en Chineezen. Uit Solo ontving het Bat. Hbl. een in het Maleisch gestelden brief over de gespannen verhouding tusschen Chineezen en Inlanders op die plaats.

De inhoud komt hierop neer, dat de Inlandsche bevolking ernstige grieven heeft tegen de wijze, waarop het inlandsch bestuur te Solo de zaak onderzocht heeft, maar blindelings afgegaan is op de resultaten van het onderzoek der inl. ambtenaren.

Spoorwegongeluk. Tusschen Tjibatoe en Garoet is 10 Sept. een locomotief uit de baan gevlogen. Enkele wagens telescopeerden. Het machine-personeel werd gewond. De schade is groot; ook de baan is beschadigd.

Boschbrand. Op de helling van de Merbaboe woedde een enorme boschbrand, vermoedelijk ontstaan door onvoorzichtigheid van een houtskoolbrander op een onderneming. Eerst zijn de bosschen van de onderneming verbrand, daarna woedde het vuur in de gouvernementsbosschen.

Misplaatste zelfverheffing. Onder dezen titel schrijft de hoofdredacteur van de Javabode:

„Het hoofdbestuur van den Bond van Geneesheeren in Ned.-Indië bespreekt in het jongste Bulletin van dien bond o. m. het voorstel der regeering tot het oprichten van een tweede artsenschool te Soerabaja.

Het hoofdbestuur keurt het plan tot oprichting dier school af.

Ziehier een greep uit zijn „argumenten":

„Aan een werkkring, waar plichtmatig werken en toewijding hoofdzaak zijn — zooals bv. bij het onderwijs blijkt, daar maar hoogst zelden Indo's onderwijzer worden — hebben zij (het hoofdbestuur heeft het over de Indo's — Red. J.-B.) dan ook van huis uit het land, en controle op hun werk kunnen zij absoluut niet verdragen, omdat het den toets der kritiek niet doorstaan kan. Wilskracht, behalve in het kwade, is bij hen dan ook hoogst zeldzaam en weinig goeds is van hen te verwachten, om nog niet eens te spreken van de slechtere elementen, die van abortus een broodwinning en van overspel een tijdverdrijf zullen maken! Moeten van deze menschen artsen gemaakt worden?

Al even slecht staat het met hun plichtsbesef. Wie kent niet de honderde voorbeelden van ambtenaartjes of employé's, werkzaam op fabrieken of kantoren, die om de kleinste nietigheid, die niet naar hun genoegen is, hunne betrekking eenvoudig in den steek laten en dan met vrouw en kinderen, die zij niet in staat zijn te onderhouden, bij familie intrekken, tot zij weer een ander baantje hebben, dat zij even gauw weer verlaten. Twaalf ambachten, dertien ongelukken, maar zoo goed als altijd door eigen schuld. En is Indië niet het land van de anonieme brieven? Deze lage gewoonte, deze pest voor Indië, teekent die niet het karakter der menschen, die weldra „arts" zullen kunnen worden.

De zedelijkheidsbegrippen zullen wij buiten bespreking laten. Iedereen kent die voldoende om te weten, dat die hemelsbreed verschillen van onze opvattingen. En aan dokters met zulke opvattingen zullen voortaan de bewoners van Java, op die plaatsen, waar geen Europ. geneesheer gevestigd is, hun vrouwen en dochters moeten toevertrouwen."

Ik weet maar één woord ter kenschetsing van deze zoogenaamde argumentatie: schandelijk! Zeer terecht maakt het Bat. Nbl. er een bittere kantteekening bij.

In éénen adem worden allen, die hier blijven, allen die minder gegoed zijn, die geen geld genoeg hebben voor de studie in Europa, over één kam geschoren: zij hebben geen andere eigenschappen dan: gebrek aan ontwikkeling, aan plichtsbesef, aan zedelijkheidsbegrippen.

Waarop berust deze vernietigende uitspraak, heeren van het hoofdbestuur van den Bond van Geneesheeren?

Ik ben nog maar kort hier, maar ik heb reeds gelegenheid gehad in verschillende kringen Indo's te leeren kennen, wier ontwikkeling niet beneden die van den doorsnee-Hollander staat, voor wier plichtbesef ik eerbied heb en tegen wier zedelijkheid ik niets heb hooren inbrengen. Naast de Indo's, die het ver gebracht hebben, zelfs in de Indische maatschappij, heb ik er in bescheiden betrekkingen ontmoet, wier arbeid door hun patroons op hoogen prijs werd gesteld.

Er zullen er wel anderen ook zijn, misschien bestaat het genus, dat gij, heeren van het hoofdbestuur, teekent......

Maar zijn er onder de Hollanders ook niet velen wier ontwikkeling beneden peil is gebleven, wier plichtbesef bepaald wordt door het bedrag van het maandelijksch inkomen en wier zedelijkheid........ passons!

Mag ik daaraan het recht ontleenen, dat de Hollander — vul verder zelf maar in?

En ten slotte mocht het waar zijn, wat ik niet gelooven wil, dat uw schildering van „den Indo" juist is — wiens schuld is dan, heeren, de achterlijkheid van den Indo? Wie regeert al meer dan drie eeuwen over dit land, wie heeft drie honderd jaren reeds gelegenheid gehad de bevolking, die hier was en het bastaardras dat hier is verwekt, de volle „zegeningen van de Westersche beschaving" te doen deelachtig worden?

Als het Indische ras is wat gij ervan maakt, mijne heeren, steekt dan de hand in eigen boezem, schaamt u over de tekortkomingen van uw volk, maar stelt u niet op een voetstuk, dat rust op de tekortkomingen van een ras, dat zijn vorming moest ontvangen uit de handen van uw volk!

De beweging der „Indiërs". 6 Sept. vergaderden te Bandoeng de Indiërs. De heer Douwes Dekker gaf een verklaring van het programma van den nieuwen Indischen Bond. Er was zeer veel belangstelling; ongeveer 200 personen bezochten de vergadering.

Landbouwonderwijs. Naar aanleiding van de voorbereiding voor de oprichting van een derde desalandbouwschool schrijft De Expres:

„Terwijl nu het desa-landbouwonderwijs behartigd wordt — wat zeer te loven is, — tracht men aan den anderen kant het daarheen te leiden, dat het landbouwonderwijs aan de Buitenzorgsche landbouwschool „hervormd" wordt, wat echter nog te betwijfelen is, aangezien „men" gaarne wil, dat de Buitenzorgsche L. B. S. opgedoekt wordt. De toelichting in het Indische begrootingsontwerp voor 1913 meldt toch:

„Bij den aanvang van het schooljaar 1912—1913 zal op de opleidingscholen voor inlandsche ambtenaren de landbouwkunde als leervak ingevoerd worden.

Nadat die invoering haar beslag zal hebben gekregen, zal met de opheffing van de in 1903 bij 's Lands Plantentuin te Buitenzorg opgerichte landbouwschool, welke niet aan hare bestemming beantwoordt, worden begonnen."

Voor de desa L. B. S. zijn toch onderwijskrachten noodig; waar willen ze nu de onderwijzers vandaan halen, indien de Buitenzorgsche L. B. S. opgeheven wordt? Immers aan het hoofd van de reeds bestaande desa L. B. S. staan oud-leerlingen der B. L. B. S. Wil de regeering misschien de onderwijskrachten van de opleidingsscholen voor Inl. ambtenaren betrekken?

De Javabode schreef een maand geleden het volgende:

„Het landbouwonderwijs, dat de toekomstige bestuursambtenaren tot nu toe aan de landbouwschool ontvangen, krijgen zij voortaan aan de opleidingsscholen voor Inl. ambtenaren".

Dat surrogaat, apprecieeren wij, Inlanders, niet. Waar krijgt de regeering de leeraren vandaan voor die opleidingsscholen? Als ik niet verkeerd ben ingelicht, zou aan een opleidingsschool alleen les gegeven worden door één landbouwadviseur, terwijl aan de B. L. B. S. meer dan 14 leeraren verbonden zijn. En waar is het praktische gedeelte van het landbouwonderwijs een geschikter plaats dan de lands planten- en cultuurtuin te Buitenzorg? Och, och, dat tasten in den blinde!!".

De Javabode voegt hieraan toe:

„De verschuiving van het landbouwonderwijs aan toekomstige bestuursambtenaren naar de opleidingsscholen is niet een „surrogaat" voor het thans gegeven landbouwonderwijs, maar een zuivering daarvan. Er komt, wij herhalen, landbouwonderwijs voor allen, die daarvan willen profiteeren aan de op te richten landbouw-hoogeschool; dit onderwijs zal berekend zijn op de vorming van practische landbouwers. Op de opleidingsscholen zal den toekomstigen bestuursambtenaren slechts een algemeen begrip van den landbouw worden bijgebracht. — Wenschelijk zou het zijn, dat van de plannen tot oprichting van de landbouw-hoogeschool spoedig wat meer bleek, dan zou zeker de beoordeeling van de voorgenomen verbetering vanzelf zuiverder worden.

Er dient in deze belangrijke zaak bekwame spoed te worden betracht."

Tentoonstelling Semarang. Op de op 2 Sept. gehouden vergadering van het Hoofdcomité der Vereeniging „Koloniale Tentoonstelling Semarang 1913" waren ook aanwezig de heeren M. C. Brandes en F. W. Bolk, om namens de commissie, welke door het Algemeen Syndicaat van Suikerfabrikanten in Ned.-Indië is aangewezen voor de organisatie van de medewerking van het Syndicaat, aan de Tentoonstelling mededeeling te doen van de plannen, tot dat doel ontworpen. Zoo lezen wij in De Locomotief.

Verder is er op dezelfde vergadering van het tentoonstellingsbestuur besloten, zich tot de regeering te wenden met het denkbeeld, om de Semarangsche tentoonstelling ook dienstbaar te maken aan de vertegenwoordiging van Ned.-Indië op de in 1915 te San Francisco te houden wereldtentoonstelling.

Reeds had de regeering zich, in verband met die vertegenwoordiging, gewend tot de Kamers van Koophandel in Ned.-Indië om advies. Het resultaat was, dat deze colleges vreesden, dat er bij de handel weinig lust zou bestaan voor de organisatie van eene inzending, welke onze kolonie waardig zou zijn.

Het aan de regeering voor te leggen denkbeeld is nu, dat het bestuur der Semarangsche tentoonstelling zich, met financiëelen steun van regeeringswege, de organisatie van eene Nederlandsch-koloniale inzending voor de tentoonstelling van San Francisco zal op zich nemen en daartoe een inzending samen te stellen uit hetgeen te Semarang zal worden tentoongesteld.

Een waardige vertegenwoordiging van Ned.-Indië te San Francisco wordt door het Tentoonstellingsbestuur zeer gewenscht geacht en in het belang van de kolonie: 1e omdat hierdoor de aandacht van het Amerikaansche kapitaal op Ned.-Indië zal kunnen worden gevestigd door eene demonstratie van onzen ertsrijkdom, onzen landbouw en boschbouw door middel van monsters, foto's, herbaria enz.; 2e door een denkbeeld te geven van Ned.-Indië als afzetgebied voor machines en werktuigen voor den landbouw.

Verder zou dan ook een indruk kunnen worden gegeven van de schoonheid van de natuur, de oudheden en van de kunstnijverheid in deze kolonie.

De te Semarang te houden tentoonstelling wordt door het bestuur een voortreffelijke gelegenheid geacht om voor de wereldtentoonstelling te San Francisco een inzending voor te bereiden, waarmee Ned.-Indië een zeer gunstigen indruk zou maken.

Behalve op financiëelen steun van de regeering zal dan zeker ook gerekend mogen worden op bijdragen van de vele in de Vereenigde Staten gevestigde Nederlanders.

PERSONALIA.

Residentbenoemingen. Volgens het Soer. H.blad heeft de assistent-resident van Garoet, de heer Jansen, de meeste kans op eene benoeming tot resident van den Preanger. Verder zal res. Bosman van Besoeki worden opgevolgd door den assistent-resident von Djember, Schagen van Soelen.

Henri Borel. De Mak. Crt., meedeelend, dat de heer Henri Borel, adviseur voor Chineesche zaken te Makasar, in Januari gebruik zal maken van zijn recht op buitenlandsch verlof, schrijft:

„De geruchtmakende verplaatsing van den heer Borel naar Makasser zal dus, als straf, heel weinig uitwerken. Voor de vier maanden van zijn verblijf aldaar zal hij zich schadeloos stellen door het Europeesch verlof.

Borel's voornemens zijn over Amerika, Japan en China terug te keeren, om door hernieuwde kennismaking de veranderde toestanden in 't Chineesche Rijk nader te leeren kennen."

De zaak-Viersen. In de Ind. bladen lezen wij: „Met het ss. „Van Cloon" is de heer Viersen te Makassar aangekomen voor zijn terugkeer naar de Minahassa.

De heer Viersen verlaat den dienst. Zijn ontslagaanvrage is reeds ingediend. Hij geniet vol pensioen wegens 30-jarigen dienst. Niettegenstaande deze 30 dienstjaren heeft de regeering niet geschroomd hem uit de Minahassa, waar hij zich ten slotte nog maar alleen op zijn plaats kon gevoelen, te verwijderen.

Zijn overplaatsing naar Ponorogo heeft de heer Viersen geheel te danken aan den resident. Vooral zijn particuliere leven werd valschelijk aangetast V. zou zichzelf onmogelijk hebben gemaakt.

Als antwoord hierop heeft de heer Viersen zich nu met een „nota van verdediging" tot den directeur van onderwijs gericht, terwijl aan de Tweede Kamer een request is toegezonden, waarin de gansche aangelegenheid nader wordt toegelicht, meldt de Mak. Crt.

Inmiddels heeft de heer Viersen een over zijn ontslag handelend vlugschrift net licht doen zien, terwijl binnenkort ook nog de reeds vroeger aangekondigde brochure, een juiste uiteenzetting gevende van de onderwijstoestanden in de Minahassa, verwacht kan worden.

Booth-herdenking. Op 4 Sept. had in de Prot. kerk te Semarang een plechtige herdenkingsdienst plaats van het Leger des Heils. Er was zeer veel belangstelling; ook de resident was aanwezig. Kolonel Bates introduceerde den nieuwen leider, kolonel en mevrouw De Groot, en herdacht den overleden generaal.

Fransch bezoek. Op Java reist thans een Fransch edelman, comte D e F l e u r i e u, die genealogische studies maakt.

Timor. Omtrent het bezoek op 7 September van den Portug. gouverneur van Dilly aan Nederl. Timor, werd aan H e t S o e r a b a j a s c h H a n d e l s b l a d geseind, dat hij werd ontvangen door den adjunct van kolonel Rietschoten; verder door luit.-kolonel Burton en den ass.-resident. Voor de residentswoning was een eerewacht opgesteld. Na een bezoek van drie kwartier aan den resident keerde de Portug. gouverneur aan boord van de „Patria" terug, waar de resident hem een tegenbezoek bracht.

Suriname.

Het onlangs verschenen „Koloniaal Verslag 1912" bevat, behalve de gewone gegevens, een hoofdstuk getiteld „Mededeelingen nopens hetgeen ten aanzien van de voorstellen der Suriname-commissie reeds is of wordt verricht". Wij stippen daaruit het volgende aan:

„De inrichting van een leerling-stelsel ter bevordering van het ambachtsonderwijs is ter hand genomen".

Uitstekend! Verbetering van het ambachtsonderwijs is wenschelijk, ja noodzakelijk. Maar daarbij moet alles vermeden worden wat de strekking zou kunnen hebben het getal ambachtslieden te vergrooten. Reeds zijn er in bijna elk ambacht te veel, zooals blijkt uit het getal van hen, die het ambacht opgeven om een bestaan te zoeken in de goudvelden of bij den kleinen landbouw.

„Het vraagstuk betreffende de communicatie met Coronie is bij het departement van openbare werken en verkeer in onderzoek, terwijl bij hetzelfde departement plannen voor den Coesoewijne-doorsteek in bewerking zijn."

Beide vraagstukken zijn reeds meermalen in onderzoek geweest. Het alluviale deel van Suriname is inderdaad kwistig bedeeld met waterwegen. Ongelukkig komen nog één kreek of riviertje te kort, nl. een stroomende van de Nickerie- of Wajambo-rivier dwars door het district Coronie naar zee. Of een gegraven kanaal — aangenomen dat zulk een werk de financieële krachten der kolonie niet te boven gaat — op den duur bevaarbaar zou blijven, zou een punt van ernstig onderzoek moeten uitmaken. De studie van de kanalen, die de Cottica met de zee verbinden, zou hierbij van groot nut zijn.

Een landweg naar Nickerie of de Coppenamerivier? De aard van het terrein tusschen Coronie en Nickerie is, volgens Loth's bevinding, zoodanig, dat aan den aanleg van een weg niet gedacht kan worden. Of de terreinsgesteldheid tusschen Coronie en de Coppename, indertijd opgenomen door den districts-commissaris Juta, gunstiger is, kunnen wij niet beoordeelen.

Verbeteringen aan zoet- en zoutwaterkanaal op Coronie blijven lapmiddelen. De bouw van een eenige kilometers langen ijzeren steiger van lichte constructie over de modderbank der zee in en voorzien van een eenvoudig tramnetje, zou waarschijnlijk geen bijzondere technische moeilijkheden opleveren, maar... hoe zoo'n werk te betalen? En het jaarlijksche onderhoud!

Wij zijn zeer benieuwd naar de resultaten van het onderzoek van het departement van openbare werken en verkeer.

„Het denkbeeld om rechterlijke ambtenaren uit Nederland voor een aantal jaren naar Suriname te detacheeren, is ernstig overwogen. Ter zake is overleg gepleegd met den minister van justitie. De regeling van de positie der na afloop van hunne detacheering in Nederland teruggekeerde rechterlijke ambtenaren en van hunne aanspraken op herplaatsing bij de Nederlandsche magistratuur leverden echter naar het oordeel van dien minister zulke bezwaren op, dat van meerbedoeld denkbeeld althans voorloopig moest worden afgezien."

Meermalen hebben wij in deze kolommen de stelling verdedigd, dat het detacheeren van ambtenaren naar Suriname, als regel, afkeuring verdient, als zijnde niet in het belang der kolonie. Wij hopen daarom, dat er niet voorloopig, maar voor goed van dit „denkbeeld" is afgezien.

„Ten aanzien van het departement van openbare werken en verkeer wordt een proef genomen met de door de commissie aanbevolen reorganisatie, welke eene vereenvoudiging van de administratie beoogt. De bedoeling dezer reorganisatie is het departement te maken tot eene afdeeling der secretarie, terwijl de chef, zonder dat daarvan beperking zijner zelfstandigheid het gevolg is, voortaan zijne voorstellen in den vorm van concepten aan den Gouverneur zal voorleggen."

Zooals wij reeds eenigen tijd geleden in dit blad opmerkten, is dit beslist een stap in de verkeerde richting. Zonder dat genoemd departement een afdeeling der secretarie is, kan den chef worden opgedragen zijne voorstellen in den vorm van concepten aan den Gouverneur voor te leggen. Dat moesten a l l e departements-chefs doen.

Het ontwerpen van gouvernements-resoluties is niet zulk een heksenwerk, dat alleen de secretarie daarvan het geheim bezit. Elke stap op den weg van uitbreiding der werkzaamheden van de secretarie is uit den booze. Bij een goede regeling van de verschillende departementen zou het personeel der secretarie belangrijk ingekrompen kunnen worden."

„Rapporten over woningtoestanden, ambachts-onderwijs en watervoorziening zijn in de kolonie ontvangen van de verschillende commissiën, die daarover moesten adviseeren."

Wij herhalen hier het verzoek, dat de in de laatste jaren gevolgde gewoonte, om ingekomen rapporten te publiceeren, ook ten aanzien van de hier genoemde rapporten zal gelden.

***

In de bijlage, die de „verdeeling der bevolking naar den landaard" geeft, vinden wij, dat er waren 5247 Boschnegers en 4343 Indianen. Hoewel de cijfers niet den indruk maken van ruwe schattingen te zijn, meenen wij toch daarin niets anders te mogen zien.

In zijn in 1854 verschenen „B e s c h r ij v i n g v a n S u r i n a m e", zegt J h r. C. A. v a n S y p e s t e y n, dat de getalsterkte der boschnegers, volgens de opgaven der over hen gestelde ambtenaren („posthouders" en „bijleggers") 8000 bedroeg. „Zooveel mogelijk gaan deze ambtenaren die bevolking in hare bijzonderheden na". „Hoewel het niet mogelijk is juiste opgaven hieromtrent mede te deelen, zoo blijkt het evenwel, dat die sterkte jaarlijks vermindert, waarvan de oorzaak moet worden toegeschreven aan eenige bij hen algemeen heerschende ziekten". (blz. 160)

Hebben de cijfers 8000 en 5247 eenige waarde, dan zouden de Boschnegers zeer sterk in getal afnemen.

Omtrent de Indianen schreef Jhr. v. Sypesteyn: „Het aantal nog in S u r i n a m e aanwezige Indianen wordt op 1000 begroot, en men vermeent, dat dit getal als het hoogste moet worden aangemerkt". (blz. 162).

K a p p l e r („S u r i n a m, s e i n L a n d, s e i n e N a t u r, B e v ö l k e r u n g und s e i n e K u l t u r v e r h ä l t n i s s e", Stuttgart 1887) meende, dat er meer dan 1000 waren (blz. 211). Wat nu te denken van het cijfer 4343 in het Koloniaal Verslag aangegeven?

Er is hier alleen sprake van de Indianen van het kustland. Van de getalsterkte der stammen van het binnenland, bekend geworden door de wetenschappelijke expedities der laatste jaren, weet men niets.

De getalsterkte der boschnegers schatte K a p p l e r, die van hunne vermindering in zielental overtuigd was, op 4000. „Sie selbst — schrijft hij op blz. 252 — kennen ihre Anzahl nicht, denn keiner versteht auf Hundert zu zählen, und ihre Aussagen auf die Fragen, bezüglich der Statistik ihrer Stämme, tragen ebenso den Stempel des Misstrauens als der Absurdität".

***

Op Vrijdag 4 October hebben wij in de openbare verg. van de Ned. Afd. der N.-I. Mij. v. Nijv. en Landbouw — Zuid-Holl. Koffiehuis — de lezing van den heer H. d'A n g r e m o n d over „L a n d b o u w i n S u r i n a m e" bijgewoond. Hier was een bij uitstek deskundige aan het woord. Het gesprokene werd toegelicht door een groot aantal uitstekend geslaagde lichtbeelden. Zeer te betreuren is het, dat de hoogst interessante lezing niet drukker bezocht was. Had het publiek geweten, dat er zooveel wetenswaardigs over de bacovecultuur zou worden medegedeeld, dan zou de opkomst zeker beter geweest zijn. Voor het overige verwijzen wij naar het in ons nummer van 26 September overgenomen verslag van de lezing van den heer d'A n g r e m o n d te Haarlem.

Curaçao.

In de avondbladen der N. R. Ct. van 30 Sept. en 2 Oct. jl. wordt in twee hoofdartikelen, getiteld: „Een sprookje, dat ontmoedigt” en „Een werkelijkheid die moed geeft”, de haven en de handel van Curaçao besproken. De schrijver betoogt, dat men niet te veel waarde moet hechten aan het „sprookje” dat Curaçao aan de reiswegen ligt van Amsterdam en New-York naar Panama, want dit is niet zóó. Stoomschepen uit die plaatsen naar Panama vertrekkende, laten Curaçao aan bakboord liggen en alleen de route van het oostelijk deel van Zuid-Amerika naar Colon voert langs Curaçao.

Doch, beweert de schrijver, Curaçao kan met zijn prachtige havens, de St. Anna-baai en het Schottegat, een centrum voor West-Indië zijn.

„De West heeft aan een dergelijk centrum groote behoefte en Curaçao zoude hieraan kunnen voldoen, gelijk nu reeds voor een groot deel plaats vindt, omdat het overschepen van ladingen vlug en practisch geschiedt en steenkolen en water vlug, goed en goedkoop te krijgen zijn.

Maar we moeten daarvoor de behoefte aan de scheepvaart vóór zijn, tijdig zorgen voor een net van verbindingen met alle eilanden van de Caraïbische zee en vooral tijdig gereed zijn met de verbetering van den havenmond en met de vergrooting van de kaderuimte, niet ter wille van een voorshands fantastisch einddoel, maar terwille van een voor de deur staande behoefte van een georganiseerd West-Indisch verkeer.

De schrijver wil, dat er een net van verbindingen gespannen wordt van uit Curaçao, en geeft daartoe op een schetskaartje twaalf verbindingen aan: 1o. met Jamaïca; 2o. met Cuba; 3o. met Haïti; 4o. met Santo Domingo; 5o. met Porto Rico; 6o. met St. Thomas, Statius en St. Kits; 7o. met Martinique; 8o. met Trinidad; 9o. met Venezuela; 10e. met Columbia; 11o. met Canada; 12o. met Belize.

De schrijver wil daarvoor stipte, liefst wekelijksche diensten hebben en zegt, dat de lijnen 3, 5, 8 en 9 reeds ietwat volledig worden aangetroffen.

We kunnen daar nog bijvoegen, dat dit ook het geval is met de lijnen 6, 7, 10 en 11, zij het dan ook door schepen onder vreemde vlag.

De vraag is maar, of er een voldoend goederenverkeer tusschen de eilanden verwacht kan worden, of er over-scheeplading genoeg naar Curaçao zal komen en of er steeds genoeg vertrek-gelegenheid voor de lading is.

De schrijver acht zich niet bevoegd hierop te antwoorden, maar vindt voortvarenheid in de havenkwestie dringend noodig, en verlangt, dat de regeering een einddatum stelle, bv. den zomer van 1913, waarin het havenwerk kant en klaar moet zijn.

Wij hopen met den schrijver, dat de Staten-Generaal en de Regeering hun volle aandacht aan deze, ook voor het moederland belangrijke, taak, zullen wijden.

***

De St. Barbara phosph.-mijn wordt verkocht. De correspondent van de N. R. Ct. te Willemstad seint:

„Ten verzoeke van den heer Goddan heeft het Hof van Justitie op Curaçao gelast, dat de St. Barbara-phosphaatmijn 5 November a.s. in het openbaar zal worden verkocht.”

De exploitatie van de mijn St. Barbara dateert van af ongeveer 1875. De heer J. Goddan werd er met eenige andere personen eigenaar van, nadat hij het eiland Klein-Curaçao voor zich zelven met groot voordeel had geëxploiteerd. Hij deed de ontdekking dat er op Klein-Curaçao rijke phosphaatlagen waren, op geheel toevallige wijze, en toen nu bleek, dat ook St. Barbara rijk aan phosphaat was, ontstond er een ware phosphaatkoorts op Curaçao. Ieder meende, dat er op zijn plantage of in zijn „Coral” phosphaat was, deskundigen kwamen uit Europa over, om monsters kalk te onderzoeken, doch het meerendeel der illusies kwam bedrogen uit. Alleen St. Barbara bleek loonend te zijn voor de exploitatie.

De heer Goddan sloot met zijn mede-eigenaren een contract voor 30 jaren, waarbij hij zich verbond hun een „royalty” van *f* 12 per ton uitgegraven phosphaat uit te betalen, tevens een minimum aantal tonnen per jaar vaststellende.

De heer G. stak een groot kapitaal in de ontginning en begon deze met kracht; de prijzen der phosphorzure kalk waren toen zeer hoog en de heer G., begrijpende, dat deze prijzen wel eens konden dalen, haastte zich om zooveel mogelijk uit den bodem te halen, waardoor in enkele jaren reeds het vereischte minimum-kwantum, over 80 jaren gerekend, was binnengehaald en hij zich voor verdere uitkeering van de „royalty” ontslagen rekende.

Toen de prijzen omstreeks 1895 sterk daalden en bij uitkeering der *f* 12 „royalty” per ton voor hem geen winst op de exploitatie overschoot, staakte de heer Goddan deze, tot groot ongerief van de bevolking van Curaçao en tot nadeel van de schatkist, die het belangrijke bedrag aan uitvoerrechten derven moest.

De toestand duurde zóó eenige jaren door, totdat het invoeren der nieuwe mijnwet op Curaçao het Gouvernement de gelegenheid gaf in dergelijke gevallen tot naasting van een mijn over te gaan. Toen een minnelijke schikking met de Regeering eenerzijds, en met den heer Goddan anderzijds en tusschen dezen en zijn mede-eigenaren onmogelijk bleek, nam de Regeering maatregelen om tot naasting over te gaan en werd een onderzoek in 1911 door den mijningenieur G. Duijfjes ingesteld naar het winstgevende der ontginning. De boormonsters werden naar Delft opgezonden en daar onderzocht door den heer Duijfjes en prof. Grutterink.

FEUILLETON.

KAREL FREDERIK HOLLE.

Een pionier van de Preanger.

I.

„Oudgast in den goeden zin, en specialiteit in den letterlijken zin des woords was de Amsterdammer Karel Frederik Holle, die vóór bijna een halve eeuw zijne plaats veroverde onder de Indische mannen van beteekenis.”

In De Java-Bode heeft „Papageno” een vijftal artikelen gewijd aan een oud-Amsterdammer, wiens leven en werken in de Preanger een zegen is geweest voor de bevolking. Met de woorden, hierboven afgedrukt, opent de schrijver de reeks zijner opstellen en schrijft o.m.:

In 1829 in Amsterdam geboren, was hij in 1844, derhalve als jongmaatje van even vijftien, met zijn familie naar Java vertrokken, op het schip, waarover zijn oom Van der Hucht het bevel voerde. Een paar jaar daarna was hij in gouvernementsdienst getreden als schrijver op het residentiekantoor te Tjiandjoer en had het in 1853 gebracht tot 1e commies bij het Departement van Middelen en Domeinen. Drie jaren daarna nam hij reeds zijn ontslag uit 's lands dienst. Hij had toen n.l. eene „roeping” gevonden, en die was in strijd met de ambtenarij” gevonden, en die was onvereenigbaar met de ambtenarij.

Wees meester van de taal, gij zijt het van het gemoed! — die spreuk van Bilderdijk gold inzonderheid bij het volk van Java. En Holle had zich eene ongemeene kennis van de taal der Soendalanden verworven. Van Bratayoedho, den gejavaniseerden telg van het geslacht Courier dit Dubekart, den tokohouder-opstandeling van Blitar, werd wel eens gezegd, dat hij beter Javaansch sprak dan een Javaan; iets dergelijks kon van Holle gezegd worden ten opzichte van het Soendaneesch.

Bij het verlaten van 's lands dienst was Holle pas 28 jaar; hij had nog een geheel leven voor zich. Het lag voor de hand, dat hij nu in de thee zou gaan. Zijn oom Van der Hucht was van scheepskapitein theeplanter geworden op het bekende land Parakan-Salak; zijn vader, A. W. Holle was mede-eigenaar en administrateur van het land Bolang. Doch, na diens overlijden, vestigde ook de familie Holle zich op Parakan Salak, dat door Holle's broeder van Van der Hucht was overgenomen. In 1888 was dit land nog het eigendom van de weduwe A. W. Holle.

Gelijk zijn oom, zijn vader, zijn broeder, ging Holle dus in de thee. Niet zoo gauw echter als hijzelf wel gewild had. Omstreeks vier jaren, van 1862 tot 1866, moest hij wachten alvorens hij de eerste spade in den grond kon drijven, en daar hij in dien tusschentijd toch leven moest, beproefde hij handel te drijven. Maar de volksvriend zat den negotiant in den weg. Op tal van plaatsen in de Preanger vestigden hij kleine toko's onder het be-

Inmiddels bleek de hn. Goddan wèl bereid te zijn voor verdere ontginning, doch dat de mede-eigenaren van den mijn op zijn voorstel niet in wilden gaan.

De rechterlijke beslissing heeft nu den heer G. vergund de mijn publiek te verkoopen, dat 5 Nov. a.s. zal geschieden, en waardoor dus de Gouvernements-exploitatie waarschijnlijk overbodig zal worden. We zullen dus moeten afwachten wie eigenaar van de mijn zal worden, doch in alle geval is de kans nu zeer groot, dat de outginning weer ter hand zal worden genomen.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Een ernstig kwaad. In de Pewarta Soerabaja van 25 Juni 1912 no. 144 wordt door Jan van Mori nogmaals gewezen op een algemeen bekend ernstig kwaad, dat op de meeste kleine garnizoensplaatsen over geheel Ned.-Indië bestaat, n.l. het houden van tuinen om en bij de militaire versterkingen door Inlandsche militairen.

Op die terreinen worden planten verbouwd, welke de bijspijzen leveren voor de Inlandsche keuken. Op zichzelf zou dit natuurlijk niet te laken zijn; de menschen houden zich op eene nuttige wijze bezig en hun maal wordt door de bijspijzen smakelijker gemaakt, hetgeen de goede stemming onder het militair element allicht ten goede komt.

De schrijver bedoelt echter te wijzen op een groot euvel, dat aan dit stelsel kleeft en dat z. i. het moreel gehalte der Inlandsche soldaten ten zeerste schaadt.

In die tuinen treft men kleine gebouwtjes aan van eenvoudige materialen opgetrokken, waarin gelegenheid wordt gegeven opium te rooken, hetgeen in de kazernes is verboden, terwijl die plaatsen dan tevens dikwijls dienen voor andere onregelmatigheden. Het spreekt vanzelf, dat de soldaten vrouwen mede hieraan schuldig zijn. Als voorbeeld haalt de schrijver aan het geval, dat in de maand Mei 1912 in één der kleine garnizoensplaatsen plaats had, waar de luitenant-commandant tevens civiel-gezaghebber was:

Op 500 meter afstands van de versterking lag de tuin van den soldaat Kasnat, getrouwd met de Soendaneesche vrouw Menat, die zeer verslaafd was aan het gebruik van opium, hetgeen haar akelig vermagerd lichaam en hare geheel veranderde gelaatskleur op duidelijke wijze te kennen gaven en die ook in galante betrekking bleek te staan tot den Soendaneeschen dwangarbeider-mandoor Mian.

Menat werd zóó ziek, dat zij in het hospitaal opgenomen moest worden.

Toen haar man, die haar wilde bezoeken, haar niet in het ziekenhuis aantrof, ging hij 's avonds tegen acht ure naar het huisje in zijn tuin, doch vond de deur gesloten. Hij hoorde eenig zwak gekreun in het vertrek en toen hij de deur open trapte zag hij bij het schijnsel van een lucifer, die hij aanstak, zijn vrouw nagenoeg geheel van kleederen ontbloot op een balei-baleh liggen en den mandoor Mian in een hangmat daarbij Beiden hadden echter den levensgeest gegeven. De dood moest pas ingetreden zijn, aangezien de lichamen nog niet koud aanvoelden.

Bij de vrouw werden twee tubes opium en *f* 2.— aan zilver geld gevonden, terwijl alle omstandigheden er op wezen, dat het sterven veroorzaakt was door misbruik van opium.

Dit geval staat, volgens schrijver, niet op zichzelf; herhaaldelijk komen dergelijke misstanden voor doch, gewoonlijk wordt daarvan maar geen melding gemaakt, evenmin als men zich aan de oorzaak gelegen laat liggen. Die oorzaak moet men z. i. niet zoozeer zoeken in de kwade neigingen der menschen als wel in het euvel van het bestaan der militaire tuinen. En dat deze meening gedeeld wordt door den commandant civiel-gezaghebber van bovenbedoelde plaats, bewijst het feit, dat deze, na het gebeurde, alle tuinen van militairen met bijbehoorende gebouwtjes heeft laten opruimen en tevens de noodige loodsen heeft laten oprichten, waar de Inlandsche soldaten- vrouwen haar eten kunnen bereiden.

Het is te hopen, zegt de schrijver, dat ook andere militaire commandanten deze aangelegenheid zóó zullen willen inzien.

Zulk een belangrijke zaak mag z. i. echter niet afhankelijk zijn van de persoonlijke opvattingen en zou het zeker aanbeveling verdienen, dat zoo spoedig mogelijk van hooger hand leiding werd gegeven, zóó, dat de uit te vaardigen voorschriften voor allen bindend werden gemaakt.

De „Wijdia Poestaka". De vereeniging van dezen naam is te Buitenzorg door eenige wetenschappelijk ontwikkelde heeren en dames opgericht, met het doel in Ned.-Indië de wetenschap in breeder kringen te verspreiden en wel door het uitgeven van daartoe geschikte boekwerken, zoowel in de Nederlandsche als in de Javaansche en andere Oost-Indische talen

Het eerst zal verschijnen Raden Martahadjama's „Papakem Sapanti Sakoeniala", in het Nederlandsch vertaald door den heer D. van Hinloopen Labberton, leeraar in de Javaansche taal aan het gymnasium Willem III te Batavia, en daarna een vertaling van het werk „Tjwang Tze, van den heer Borel, adviseur voor Chineesche zaken.

In de Javaansche taal met Javaansch letterschrift en met latijnsche karakters in enkele andere Oost-Indische talen zal weldra verschijnen no. I van de „Hidajat Djati".

Misbruik van Javaansche titels. De Perniagaän van 5 Juli no. 190, deelt mede, dat Raden Nata Atmadjo, schrijver ter Algemeene Secretarie te Batavia, zich schuldig heeft gemaakt aan het opmaken van een valsch besluit, waarbij aan één der Demangs van Krawang de titel van Raden werd toegekend. Hij heeft zich door de vlucht aan eene

---

heer van zetbazen en sleet er katoentjes; zóó goedkoop dat... er geld bij moest. Of hij importeerde Inlandsche weefgetouwen en verdeelde die onder de bevolking. De winst daarop zou later binnenkomen; ja, maar terwijl het gras groeide, verhongerde het paard. Men zou van hem gezegd hebben, dat hij den kost verdiende als een touwslager, met achteruitgaan.

Intusschen kwam na veel tribulatiën de concessie voor een thee-onderneming in de afdeeling Limbangan toch in orde. 't Was een perceel van ongeveer 200 bouws op de noordelijke helling van G. Tjikorai, en tegen een canon van zes gulden per bouw, afgestaan. Vierduizend voet hoog gelegen, bezat dit oord in het district Garoet eene zeldzame bekoring. Holle kreeg er een deel van.

't Was niet gemakkelijk om daar in de rimboe het eerste werkvolk te krijgen. Er was nog geen water, en de plek zelf, begroeid met gladah, wilde pisangs en struweelen, wemelde van tijgers. In den tijd van acht dagen sleepten zij zes paarden weg; dat moest het werk van koningstijgers zijn. De Inlanders van de nabij gelegen dessa's, niet aan geregeld werk gewoon, vorderde van Holle: hij zou eens een bouw gronds afsteken, opdat ze zien konden wat er aan zoo'n corvee eigenlijk te doen was. En zie, nog was die eerste bouw niet half afgewerkt, of er kwamen meer liefhebbers, en binnen drie maanden tijds had hij reeds honderd bouws in bewerking.

Behalve dag-looners moest Holle nu de kern voor eene vaste bevolking zien te bekomen. Die verkreeg hij, niet door de zoo beproefde voorschotmethode, eeuwige bron van omslag en verdrietelijkheden, maar door aan iederen getrouwden boedjang een huis met een stukje grond te geven. Daarvan zag men de uitkomst, dat zij aanstonds „wortel schoten", gelijk zijn Inlandsche schrijver het uitdrukte. Hij kende den Inlander (wanneer hij niet bedorven is) voor een huiselijk mensch, wien het woord betah (tehuis) als in den mond bestorven was. Toen men daar in de pas ontgonnen wildernis den eersten haan on het eerste kind hoorde kraaien, werden er ook zulke gezegden opgevangen als: „nu wordt het hier knus, nu begint het op te fleuren."

Er kwamen allengs huizen en waterleidingen, er kwamen tuintjes en badplaatsen, er kwamen wegen en vruchtboomen, en ook — dansmeiden met een gamelang. Zóó was de Inlander nu eenmaal; dat „kragtig instrument" was moeilijk te ontberen.

Door de menschen in de huwelijksfuik te brengen, verkreeg men een blijvend element; met het getrouwde volkje liet zich zooveel meer uitrichten dan met een lossen troep zwervers, wien het om het even was of ze in een krot, dan wel in een net gevlochten, net afgewerkt huis woonden; en evenmin of ze de onderneming over een dag of over een week weer zouden verlaten. De ondernemer vond er zijne rekening bij eene premie op het huwelijk te stellen; de getrouwde boedjangs waren door de bank zooveel oppassender dan de onge-

verantwoording onttrokken, doch wordt door de politie gezocht.

Het is een treurig feit, zegt schrijver, dat de Javaansche jongelui soms zelfs nog meer dan vroeger gesteld zijn op dien titel, vooral onder de Inlandsche ambtenaren, die bij den Pandhuisdienst zijn geplaatst.

Het groote publiek dit wetende, maakt van dit zwak natuurlijk dadelijk gebruik en spreekt, als het in de pandhuizen spoedig geholpen wil worden, de heeren functionarissen met R a d e n aan, ook al hebben zij op het dragen van dien titel geen recht.

Gebrek aan geduld. De uit de gevangenis te Magelang ontslagen dwangarbeider S a r i m a m a d, wilde naar zijne dessa Sitiaden, district Boeloes pesantren (Keboemen-Java) terugkeeren met de ernstige bedoeling in de toekomst een beter leven te leiden. Toen de trein Katoewinangoen gepasseerd was en zijn geboorteplaats naderde, werd het verlangen naar een weerzien van zijne familie zoo groot, dat hij besloot onder weg uit den trein te springen, instede van naar Keboemen, tot waar hij een vrijkaart had, te stoomen. Terwijl de trein in volle vaart was, nam Sarimamad zijn sprong, doch viel tegen den ijzeren rand van een brug, met het gevolg, dat hij in de rivier werd geslingerd.

Toen na aankomst van den trein de stationchef van Keboemen last gaf Sarimamad te zoeken, vond men diens lijk aan den oever van den stroom gespoeld.

Inlandsche kinderlectuur. Volgens de P a n t j a r a n W a r t a van 24 Juni 1912 no. 141, is, onder leiding van den Regent van Bandoeng de vereeniging P a s a m o a n G o e r o e opgericht. Leden daarvan zijn de Inlandsche onderwijzers, met het doel onder de Inlandsche jeugd geschikte leesboeken te verspreiden.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Een belangrijke toespraak. In de P e r n i a g a ä n van 2 Juli 1912 no. 147, is een verslag opgenomen van het feest der Chineesche Republiek door de Chineezen te Tanah Abang (Batavia), gevierd in het gebouw van de Jong-Chineesche Vereeniging.

Evenals elders, was ook de Chineesche school op Tanah Abang fraai versierd en hadden er fraaie bioscoopvertooningen plaats, die bijzonder in den smaak vielen.

Op den avond van den derden feestdag was het aantal toeschouwers zeer groot, omdat de Jong-Chineesche Vereeniging toen een feestmaaltijd gaf, waartoe een 200-tal genoodigden vereenigd waren, o.a. de bestuursleden en andere toongevende Chineezen, zoomede de heer D e N ij s B i k, eigenaar van Tanah Abang, die getoond heeft steeds veel belang te stellen in de ontwikkeling van de Chineesche beweging en de besturen herhaaldelijk met degelijken en bezadigden raad had bijgestaan.

Ten 9 ure 's avonds sprak de heer T j o a B e n g L i o n g de openingsfeestrede uit, welke in hoofdzaak luidde als volgt:

Mijne heeren!

De dag van heden, waarop alle Chineezen de tot stand koming der Chineesche Republiek herdenken, is een dag van groote vreugde.

Naar de reden van die vreugde behoeft men niet te vragen, want ieder Chinees weet op welke wijze de Chineesche Republiek is tot stand gekomen, en welke offers aan menschenlevens en aan geld zijn gebracht om het beoogde doel te bereiken. De Chinneezen, ook die in Ned.-Indië, kunnen zulks niet genoeg waardeeren. Het is goed eens eene vergelijking te maken tusschen het bestaan van het Chineesche volk tijdens het vorstenbestuur en onder de tegenwoordige Republiek. Destijds was het gezag geheel in handen van den vorst en, of nu de uitgevaardigde wetten in het belang waren van het volk of niet, dat kwam er minder op aan; de wetten werden uitgevoerd, met het gevolg, dat herhaaldelijk verwikkelingen ontstonden. Thans is het geheel anders.

Onder de Republiek heeft het Chineesche volk medezeggingsschap bij de behandeling van bestuurszaken, aangezien de levensbelangen van het volk thans worden beoordeeld door een Parlement, dat zijne samenstelling aan de volkskeuze dankt.

Vroeger was het moeilijk den vorst en de hoogste autoriteiten in China met verzoeken te naderen. Men moest zich tevreden stellen met ambtenaren van lageren rang, doch ook dit bracht vele bezwaren mede. Thans kan iederen Chinees het betrokken Parlementslid vrij ontmoeten en zal deze zich, als volksvertegenwoordiger, zeker aan de belangen van het volk gelegen laten liggen.

Waar de jonge Republiek te vergelijken is met een jeugdig kind, dat hulp noodig heeft, zoo zullen alle Chineezen het nieuwe Chineesche gezag moeten steunen, opdat het land zich kan ontwikkelen en, het kan worden geleid op den weg van ontwikkeling en geluk. Daarvoor zijn tal van bekwame landsdienaren noodig, die wel beschikbaar komen, nu in den tegenwoordigen tijd niet meer op rijkdom en armoede, op ouden en jongen van dagen, doch alleen op bekwaamheid en eerlijkheid wordt gelet en de Chineesche ouders bereid worden bevonden hunne kinderen naar de scholen te zenden en hen de kennis van het Chineesche letterschrift te laten bijbrengen. Misschien komt zelfs eenmaal de tijd, dat uit hen de President der Chineesche Republiek zal worden gekozen, of dat zij met andere hooge functiën worden belast. Spreker raadde dan ook allen aan om in de gegeven richting mede te werken. Wil China door de andere staten worden geëerbiedigd, dan zal het noodig zijn, dat het nationaal vermogen wordt opgevoerd en dat het land kan beschikken over een krachtig georganiseerde moderne legermacht en vloot. Dit ligt wel degelijk binnen China's bereik, wanneer in aanmerking wordt genomen, dat het land waardevolle metalen, als goud,

---

trouwde; en het feit, dat op een theeland eene vrouw soms meer verdiende dan een man, moest er toe bijdragen den toestand stabiel en beide geslachten tot „blijverties" te maken.

Zoo groeide de onderneming spoedig van 148 bouws tot een aanzienlijk perceel.

Holle liet alle werkzaamheden zooveel mogelijk bij taak of bij aanneming verrichten, al had hij in den aanvang moeite genoeg om de eischen der Inlanders tot den maatstaf der redelijkheid terug te brengen en hunne fancy-prijzen te matigen. Want de Inlander zag ook hier in iederen Europeeschen werkgever iemand, die met het geld geboren was, een beheerscher van het kapitaal, die zich als het ware Fortunatus' wenschhoedje slechts op het hoofd behoefde te zetten om het geld te voorschijn te laten komen. Vanzelf dat men daarom den Europeaan voor hetzelfde werk zooveel meer vroeg dan den landgenoot of den vreemden Oosterling. 't Kan beter van een stad dan van een dorp!

De gezinnen op zijn land bestonden gemeenlijk uit drie tot vier leden: het veelkinderenstelsel, de vloek van den Europeeschen pauper, vond hier een slechten kweekbodem. Slechts een paar der Ingezetenen veroorloofden zich de weelde van priesters en hoofden in den vorm van een dubbele wederhelft; en zoo bleef voor het gros der bevolking een vruchtbare bron van huiselijk krakeel achterwege.

Thee was het hoofdproduct; omstreeks het jaar 1868 behaalde het gewas van Waspada op de Amsterdamsche markt den aanzienlijken prijs van 103 tot 118 cents per halve kilo. Maar er werd ook koffie geplant, die echter in de groote allemansgading van het gouvernement terecht kwam. De voorwaarden der concessie verplichtten er toe. Voorts kwamen er boomen te staan om het hout voor de theekisten te leveren; een proef met Europeesche dennen slaagde vrij goed. Eveneens een proef met kina; doch met den aanplant van tjangkoedoe of mengkoedoe, waarvan de wortelbast denzelfden dienst doet als de meekrap in Europa, wilde het niet vlotten. Het terrein was daarvoor wellicht te hoog en het klimaat te koud. Trouwens, het ging niet alles op rolletjes. Eens bleven de regens zoo lang uit, dat deze stoornis den ondernemer wel een jaar in zijn bedrijf achteruit zette. D. w. z. dat hij eerst een jaar na den gewonen tijd kon beginnen te oogsten. Een andere maal teisterde het ongedierte het jonge gewas meer dan gewoonlijk en vereischte telkens inboeting. Maar de spreuk der ouden: „Een onvermoeide arbeid komt alles te boven", stond hier als het ware aan den gevel van het administrateurshuis geschreven. Alle gebouwen voor een theeland vereischt verrezen, het eene na het andere, en omstreeks vier jaren na zijne vestiging was een vast personeel van 257 koppen aan de onderneming verbonden.

(*Slot volgt*).

zilver en andere minerale stoffen oplevert, en dat deze rijke bronnen productief kunnen worden gemaakt. Dat zulks niet door de eigen bevolking geschiedt, is gelegen in het feit, dat daarvoor de noodige kennis ontbreekt. Wel zijn er eenige goedonderlegde personen, die, na behoorlijke studie, tot ontginning in staat zijn, maar met betrekking tot het geheel is het beschikbaar aantal toch zeer gering. Wenschen de Chineezen dan ook geen fonds bijeen te brengen, waardoor jongelieden in staat worden gesteld de studies voor de opleiding tot ingenieur en andere belangrijke betrekkingen te volgen, dan vreest spreker, dat, bij het voortdurend voortschrijden van Westersche invloeden, het blanke ras zich van die rijke Chineesche bronnen zal meester maken en de Chineezen achter het net zullen visschen, zooals tot heden is geschied. Het streven naar hooger moge echter niet ontaarden in een zekeren bluf.

Spreker hoopte, dat zijn gehoor hem goed zal hebben begrepen en dat het Chineesche volk zal ontwaken uit zijn eeuwen-ouden slaap.

Met betrekking tot de N.-Ind. Chineezen, zeide spr. dat zij hier leven onder Nederlandsche vlag en dat het tot vreugde stemt te weten, dat het in het voornemen der Regeering ligt de Chineezen staatsrechterlijk met Europeanen gelijk te stellen. En om nu aan die vreugde uiting te geven, stelde spreker voor een vierwerf hoerah uit te brengen op H. M. de Koningin der Nederlanden, Keizerin van Insulinde, zoomede op de Chineesche Republiek.

Met luid hoerah-geroep en handgeklap werd door al de aanwezigen aan die uitnoodiging voldaan en keerden allen met opgewektheid des avonds ten 11 ure huiswaarts, nadat door spreker nog hulde en dank was gebracht aan allen, die tot het welslagen van het feest hadden bijgedragen.

Van Vreemde Koloniën.

't Ware te mooi geweest. De opiumhandel naar en in China zou door gemeen overleg van Groot Brittanië, de groot-leverancier, en de regeering van het Rijk van het Midden, de consument en mede-producent tevens, in een overeen gekomen aantal jaren tot nul herleid worden en tegen dien tijd zou de keizer het opiumgebruik eenvoudig verbieden, waardoor dit euvel uit China gebannen zou zijn. In hoever het de keizerlijke regeering ernst geweest is, is moeilijk te zeggen, maar sedert het optreden van de republiek heeft de bewering, de verdachtmaking misschien, al meer en meer ingang gevonden, volgens welke het China alleen te doen zou wezen om de Britsch-Indische opium te weeren, en zoodoende de enorme winsten en voordeelen voor de schatkist en voor de nijverheid, geheel ten bate van China te doen strekken.

Eerst dus in naam afschaffen, dan weer later herleven. De Engelsche import, die bestaat, verbieden dat zou niet gaan zonder in conflict te komen, maar na de afschaffing zou China in eigen gebied vrij zijn de opiumzaak te leiden, zooals het verkoos.

Er bestaat een vermakelijk verhaal, waar of aardig gevonden. Met drie jaren tusschenruimte hadden in Den Haag twee opiumconferenties plaats, tusschen Europa en China. Op de tweede was men het over alles eens geworden. Engeland zou den invoer van opium in China afschaffen, als China zich verbond in denzelfden tijd zijn papavervelden uit te roeien. Om contrôle hierop uit te oefenen zouden Europeesche controleurs in China toezicht houden. De Chineesche afgevaardigden hadden zich laten overtuigen van het noodzakelijke van een en ander. De stukken lagen gereed voor de onderteekening. Het hoofd der Chineesche missie zeide toen, zich gelukkig te achten door al 't goede zijn land toegedacht, en daar het voorstel der groote Europeesche mogendheden hem streelde, daar China zelf ook een groote mogendheid is, wilde het de beleefdheid beantwoorden, China wist, dat de groote mogendheden een strijd voeren tegen het misbruik van den alcohol, China wilde zijn steun geven in dien strijd en bood aan Chineesche controleurs in de verschillende Europeesche rijken werkzaam te stellen om na te gaan of de bepalingen tegen absinth, morphine, alcohols worden nageleefd en, daar de gevallen veel overeenkomst hadden, stelden de vertegenwoordigers van het groote rijk in Azië voor, de twee aangelegenheden in één verdrag af te doen. (Dép.Col. 26 Sept. j.l.). Al wees men van de andere zijde er op, dat dit iets geheel anders was, de leden der tweede conferentie keerden huiswaarts, zonder dat de Chineezen tot ander inzicht gekomen waren.

Nadien gaat de republiek volgens een ander stelsel te werk. De tijd schijnt voorbij dat Groot-Britannië met vreeze naar de oogen wordt gezien, 't Chineesche volk zet de Chineesche regeering tot zelfstandig durven aan, zoo tot optreden in Mongolië, zoo tot niet aannemen van de zesmogendheden-leening, en zoo nu tot tegengaan van den invoer van Br. Indischen opium. Te Nanking was een partij van 7 kisten Britsch-Indische opium ingevoerd, volgens beweren, is aan alle voorgeschreven formaliteiten voldaan. Toch is de voorraad door een Chin. ambtenaar in beslag genomen en den 16en September op zijn bevel verbrand. Hoewel de opium reeds geleverd was en het dus een zuiver binnenlandsche Chineesche aangelegenheid geldt, gaat bij de zaak een groot belang voor den Britsch-Indischen opiumhandel gemoeid en heeft Engeland daarom eerst vertogen tot de Chineesche overheid gericht, en, daar deze onverhoord bleven, nu den consul te Sjanghai Fraser, aan boord van een kruiser naar Nanking gezonden, om een onderzoek in te stellen en genoegdoening te verkrijgen.

Deze zaak kan van vèrstrekkend gevolg worden Maar hoe haar verloop ook zij, de wending, die in de opiumpolitiek gekomen is, slaat vrijwel den bodem in aan alle hoop op een uitroeien van het kwaad in China, en daarmede gaat een illuie in rook op... als een schuiversdroom,

Wij hadden geregeld melding te maken van moeilijkheden, veroorzaakt door invoer tegen de verbodsbepalingen in, van wapens uit Maskate over die Persische Golf naar Zuid Perzië, vanwaar zij naar de N. W. grensstreken van Br.-Indië werden gebracht. Reden waarom Engeland zich hier met de zaak bemoeide, en eenige expeditiën er voor heeft over gehad, om den smokkelhandel te fnuiken en de onveiligheid der gemeenschap in Z.-Perzië te doen ophouden. Eindelijk konden wij ook hier van een welgeslaagd overleg gewag maken. Frankrijk is in het bezit van een verdrag met den sultan van Maskate, waardoor de republiek grooten invloed heeft op zijn daden.

Nu was men zoover gekomen, dat de invoer en de uitvoer van wapens aan een behoorlijk geregelde contrôle onderworpen zou zijn en de smokkelhandel tot het verleden kon gaan behooren (evenals het opiummisbruik in China). Doch dit was niet naar den zin van groote wapenleveranciers in Frankrijk. Twee hunner hebben op de noodzakelijkheid gewezen om de groote voorraden, die zij in het sultanaat opgelegd hebben, eerst van de hand te kunnen doen, of hun zal 'n vergoeding voor de inbreuk op 't handelsbelang geschonken moeten worden. Dit recht op het voorzetten van een onrecht, heeft in de Fransche kamer reeds zijn woordvoerders gevonden en Lord Morley heeft in het Heerenhuis al aan de orde gesteld.

Zal de goede verhouding tusschen de twee staten ter weerszijden van het Kanaal den toestand redden? Bij de politiek in andere werelddeelen, blijkt de entente cordiale vaak teloor te gaan in kolonialen naijver! Einde van het wapengeknoei in de Perzische golf; zoo ook dit vooruitzicht te mooi zijn geweest?

BRAZILIË.

Hoewel het geen kolonie betreft, meenen wij in het volgend bericht wel een belang voor de koloniën te onderkennen.

De Braziliaansche minister van landbouw heeft het congres een wetsontwerp aangeboden, waarbij de rechtspositie van de Indianen wordt geregeld. De wet beoogt den Indianen alle grondwettelijke rechten te verleenen, die ook de andere rassen in Brazilië deelachtig zijn, d.w.z. het volledige Braziliaansche burgerrecht. De openbare meening en het parlement zijn het voorstel zeer gunstig gezind.

BRITSCHE KOLONIËN.

Kort geleden is te Méadi, dicht bij Caïro, een toestel opgericht, bestemd om de kracht van de zonnestralen in beweegkracht om te zetten. 't Is een uitvinding van den Amerik. ingenieur Frank Shuman. Men rekende ten nutte van de irrigatiewerken een maximum kracht van 100 paarden te ontwikkelen. Een dergelijke machine zou in Pensylvanië reeds met 32 p.k. werken bij groote hitte, en normaal met 22 p.k. Dit laatste werktuig heeft een oppervlakte van 10.300 vierk. voet.

Men kan zich een denkbeeld vormen van de beteekenis, door een berekening van prof. sir Thom-

son, volgens welke de zon gedurende een helderen dag een werking gelijk aan 7000 p.k. per acre op de aarde doet overgaan.

De Standard herinnert, dat het denkbeeld niet nieuw is, reeds in 1882 werd bij een in den tuin der Tuilerieën te Parijs gegeven feest, het dagblad le Soleil gedrukt door middel van een beweegkracht, die door de zonnestralen geleverd wordt.

⁂

De tering blijft in de mijnen van den Rand zooveel slachtoffers eischen, dat een speciale commissie belast is geweest met een onderzoek naar middelen ter voorkoming. In het eerste door haar uitgebrachte rapport, wijst zij op de noodzakelijkheid om het erts overvloedig te begieten, om de stof te voorkomen, veroorzaakt bij de dynamiet-ontploffingen in de kwarts.

De commissie acht het verplichtend stellen van dezen maatregel van zóóveel belang, dat zij aanbeveelt hem zoo spoedig mogelijk in een wet voor te schrijven.

⁂

In een rede te Cornwall in Ontario gehouden, verklaarde de oud-Canadeesche premier sir W. Laurier, dat de liberale partij haar vlootpolitiek niet opgeeft. Deze blijft een Canadeesche vloot, in Canada gebouwd en bemand, staande onder toezicht van het Canadeesche parlement en het Canadeesche volk, bereid Groot-Brittanië te steunen, wanneer het in gevaar verkeert. Zooals men weet wil de partij, die nu aan de regeering is, een Canadeesche vloot, die eigenlijk een smaldeel van de zeemacht van het moederland zal uitmaken, al zal hij in vredestijd in hoofdzaak een taak in de Canadeesche wateren krijgen.

⁂

Voor de studie van een in volle consequentie doorgevoerd volksleger, bevat het eerste rapport van den inspecteur-generaal van het leger van den Australischen statenbond reeds leerzame aanwijzingen. Het doet bij menig punt onwillekeurig denken aan het oordeel, juist in den laatsten tijd meermalen uitgesproken over het Zwitsersche leger, maar de jonge, nog niet bezonken instelling in Australië legt de gebreken op meer opvallende wijze bloot. (Men zie the Times weekly edition, 4 Oct. 1912.)

Als hoofdnoot klinkt: het onvermijdelijke van meer oefening. 't Meerendeel der eskadrons lichte ruiterij kwam practisch ongeoefend in het kamp. De vooroefeningen waren onvoldoende geweest. Eenige officieren der veld-artillerie stonden geheel vreemd voor den eenvoudigen tactischen arbeid. Enz. Langer verblijf in het kamp zal noodig zijn. In plaats van 8 dagen, waarbij nog 8 komen voor parades, inspectiën, e. d., wordt het minimum der kamp oefendagen op 12 gesteld, waarbij de wapens gezamenlijk moeten handelen. De vooroefeningen in de garnizoenen moeten veel verbeteren.

Verder gelden als gebreken van het stelsel, zooals het nu werkt. Inmenging van civiele departementen. De naijver van de militie-aanvoerders, ten opzichte van het werk der permanente officieren. De passieve tegenwerking van ouders en jongelingen. De onbekwaamheid van vele officieren voor de taak die hun opgedragen moet worden. De minder goede verstandhouding tusschen troepen en tusschen ouderen en jongeren. Is de ondervinding in Australië van te jongen datum om er reeds gevolgtrekkingen uit te maken, op den duur zal de daar genomen proef volle aandacht van legervormers en hervormers verdienen

FRANSCHE KOLONIËN.

Na in Celebes, Nieuw-Guinea en Zuid-Amerika op vreemden bodem den weg gewezen te hebben, hebben Zwitsersche ontdekkingsreizigers ook in N.-Caledonië wetenschappelijke onderzoekingen gedaan.

De Drs. F. Sarasin en J. Roux kwamen in Februari 1911 op het eiland aan. Zij vestigden 7 maanden hun hoofdkwartier te Oebatche, van waar uit zij herhaaldelijk de Ignambi-keten bezochten en verschillende tochten maakten, w. o. het doortrekken van het eiland van Toeho Poindimié tot Koné, en het beklimmen van de Panié.

Deze berg is 1662 M. hoog, zwaar met bosschen begroeid. De zeer moeilijke beklimming werd nog vertraagd door hevige regens en langdurigen mist; het pad moest overal worden gekapt, nergens werd eenig spoor van de tegenwoordigheid van den mensch gevonden.

Van October 1911 tot Maart 1912 waren de reizigers te Canala, van waar zij o.m. het eiland overstaken tot La Foa, en van Boerail tot Houailou. Een maand werd besteed aan het eiland Maré. Na de Loyalty-groep bezocht te hebben, keerden zij naar Europa terug.

Op menig gebied hebben zij merkwaardige gegevens verzameld. Zij zullen (evenals wij die reeds kennen van vorige reizen) een atlas met toelichting uitgeven.

PORTUGEESCHE KOLONIËN.

De Makass. Ct. deelt het volgende mee, zonder voor de juistheid ervan te kunnen instaan.

„'t Vuur van het verzet schijnt in Port. Timor geheel gebluscht te zijn. Op 't oogenblik moet nog een radja met eenige honderden volgelingen in het gebergte rondzwerven. Hij zal waarschijnlijk wel de wijk naar Nederl. Timor trachten te nemen.

Zwaar moet de hand van het Portugeesche gezag op de opstandelingen hebben gedrukt. Naar aan het blad verzekerd werd, zijn er een 6000 gedood en gewond, terwijl 4000 gevangen werden genomen. Daarmede was alle tegenstand eindelijk gebroken.

De troepen van Macao zijn reeds op den terugweg, of gaan weldra scheep, terwijl de nieuw aangevoerde negersoldaten op Timor gestationneerd blijven."

Als dit bericht, dat vrijwel overeenstemt met een vroeger van andere zijde gepubliceerd, juist is, dan vragen wij wat het lot dier 4000 gevangenen zal zijn? Portugal toont in Europa een zoo hartvochtige opvatting te bezitten ter zake van de behandeling van de staatkundige gevangenen, dat men onwillekeurig het ergste vreest voor de in massa gevangen gemaakte Timoreezen.

⁂

Volgens den Amerikaanschen consul in Lourenzo-Marquez, bestaat in Oost-Afrika geen industrie die meer te verwachten geeft dan de ontginning van caoutchouc. In de bosschen vindt men een overvloedig aantal landolphia-boomen. De hoeveelheid, die deze boom levert staat wel achter bij die van de cerea, maar het getal vergoedt dit overdadig.

Een goede behandeling is echter noodig. De kolonist trekt hiervan niet genoeg voordeel omdat hij niet op groote schaal kan werken. Voor kapitaal zijn er groote winsten te maken. Thans zijn de bosschen in het Portug. gebied staatseigendom. De Inlanders halen wat caoutchouc als deze op goeden prijs is. Zij trekken dan 't bosch in en tappen genoeg om de hutbelasting te betalen. Zijn de prijzen laag, dan werken zij voor dit zelfde doel in de mijnen of aan anderen meer gemakkelijken arbeid. Zoo wordt te weinig nut van de aanwezige rijkdommen getrokken.

⁂

In verband met hetgeen wij in het vorige nummer melden over een samenwerking van Portugeesche en Chineesche autoriteiten tot bestrijding van de zeeroovers bij Macao, nemen wij nu het bericht over van een volslagen overwinning, door 300 Europeesche soldaten met een Chineesche afdeeling op de zeeroovers behaald.

⁂

Op de Angra Do Heroismo eilanden in de Azoren zou builenpest voorkomen. De regeering te Lissabon heeft besloten serum en zoo noodig hospitaal-personeel er heen te zenden.

PERZIË.

De Russ.-Britsche politiek schijnt na het bezoek van Sasonoff aan Londen niet op een verdeeling van Perzië gericht te zijn. De Sjah zou aan de financiëele middelen geholpen worden om de noodige hervormingen tot stand te brengen en een zeer sterk politiekorps zou rust en veiligheid moeten verzekeren. In verband met dit bericht verdient het nieuwe regeeringsprogram bijzondere aandacht, dat door het Perzische gouvernement is gepubliceerd. Het spreekt van heropening van het parlement, verbinding van een punt aan de Kaspische zee of in de provincie Azerbeidschan met de Perzische golf door een met internationaal kapitaal te bouwen spoorweg, organiseering van een leger van 28.000 man, en sluiting van een leening van 200,000 pond sterling bij Rusland en Engeland.

Oost= en West=Indisch Literatuur=overzicht.

Aanteekeningen op de Indische begrooting.

Evenals in vorige jaren heeft de vereeniging Moederland en Koloniën een afzonderlijk nummer van haar orgaan gewijd aan een reeks aanteekeningen op de onlangs door den Minister van Koloniën ingediende Begrooting van Ned.-Indië.

De volgende onderwerpen worden daarin behandeld: Algemeene opmerkingen, door J. E. de Meyier. — Justitie, door Mr. A. van Gennep. — Financiën, door G. Nypels. — Binnenlandsch bestuur op Java en Madoera, door W. F. L. Boissevain. — Europeesch onderwijs, door Th. G. G. Valette. — Inlandsch onderwijs, door J. Habbema. — Eeredienst, door M. Joustra. — Landbouw, door T. J. Bezemer. — Burgerlijke opgenbare werken, door M. IJpelaar. — Gouvernementsbedrijven, door J. E. de Meyier. — Marine, door J. P. van Rossum. — Oorlog, door B. M. Goslings. — Binnenlandsch bestuur op de Buitenbezittingen, door A. J. N. Engelenberg.

Gaven Europeesch onderwijs en Eeredienst geen aanleiding tot eenigszins diepgaande beschouwingen, op alle andere onderdeelen der begrooting zijn aanteekeningen geleverd, die niet ongelezen behooren te blijven door hen, die een stem erover hebben uit te brengen. Na de artikelen in Het Kol. Weekblad aan de Begrooting gewijd, zullen wij hier op deze uitgave niet nader ingaan, maar alleen nog melding maken van drie daarin voorkomende gedeelten, die slechts middellijk op de begrooting betrekking hebben, en daarbij toch, zooals de schrijvers tecThat hebben ingezien, niet onbesproken mogen blijven. Wij doelen op de beschouwingen over den algemeenen toestand, den heerschenden geest op Java, aan het slot van het artikel van resident Boissevain (blz. 57), de uitvoerige bespreking van de Memorie van Antwoord van den Minister van Koloniën, ter zake van de hervorming van het bestuurswezen en lotsverbetering der Inlandsche ambtenaren op Java en Madoera, door den resident Engelenberg (blz. 192), en de wenken, zou men kunnen zeggen, aan de Staatscommissie voor de verdediging van Ned.-Indië, door den oud-kapitein t z Van Rossum (blz. 138).

De Aanteekeningen worden door M. van der Beek's hofboekhandel in den handel gebracht en zijn dus ook voor niet-leden van Moederland en Koloniën verkrijgbaar.

De heer H. J. Wigman te Buitenzorg.

Het feit, dat de heer H. J. Wigman, hortulanus van 's lands plantentuin te Buitenzorg in begin van September zijne betrekking heeft neergelegd, geeft Teysmannia (afl. 7) aanleiding een en ander over dezen verdienstelijken man te schrijven, waaraan we het volgende ontleenen:

In Juli 1869 in Gouvernementsdienst gekomen, is hij dus ruim 43 jaar bij 's lands plantentuin werkzaam geweest! Zeer weinigen slechts kunnen op een zooveel jarigen diensttijd terugzien en stellig nog veel zeldzamer zal het voorkomen, dat iemand bij het vaarwel zeggen van zijn ambt na een zoo langdurige loopbaan, zich in een zoo krachtige gezondheid, een zoo opgewekte levenslust mag verheugen als de heer Wigman.

Drie jaar geleden werd diens 40-jarige ambtsvervulling feestelijk gevierd. Lang te voren reeds tot ridder in de Oranje-Nassau orde benoemd, werd hij bij die gelegenheid tot officier in die orde bevorderd. En Prof. Treub wijdde in dit tijdschrift toenmaals nog onder W.'s redactie, in een binnengesmokkeld artikel een woord van groote waardeering aan den man, met wien hij steeds in zoo aangename verstandhouding had samengewerkt.

Dat artikel behelst tevens, zeer in het kort, enige gegevens betreffende den levensloop van den heer Wigman. Hoezeer zijn arbeid ook thans nog op prijs gesteld wordt, blijkt wel hieruit, dat hem eervol ontslag is verleend, onder dankbetuiging voor de langdurige diensten, den Lande bewezen, een onderscheiding, die in den regel alleen aan veel hooger bezoldigde ambtenaren ten deel valt.

De heer Wigman is stellig wel een der meest bekende personen in Indië. Zijn werkkring bracht hem voortdurend met tal van menschen in aanraking en veelal was het om raad, om inlichtingen, om hulp dat men zich tot hem wendde; de welwillende bereidvaardigheid, waarmee hij ieder tegemoet kwam, behoeft hier niet in herinnering te worden gebracht, zij is bekend genoeg.

De lezers van Teysmannia kennen den heer W. buitendien als den man, die dit tijdschrift heeft opgericht en meer dan 20 jaar lang de redactie gevoerd heeft, die hun zooveel onderhoudende lectuur heeft bezorgd, wiens voorlichting, vooral op tuinbouwgebied, hun zoo dikwijls van nut is geweest. Zijn belangstelling in Teysmannia is na het neerleggen van de redactie niet verminderd en ook na zijn pensionneering zal zulks niet het geval zijn.

Stemmen over kerstening van den inlander.

Onder het opschrift de Karbouw, bevat Nr. 1840 van de z.g.n. „Groene Amsterdammer" een artikeltje, waarvan inhoud en strekking voldoende blijkt uit ondervolgende uitknipsels:

Het politieke scheidingsspel van Christendom en paganisme, werd door de antir.-partij zelfs Indië binnengevoerd. Het is vermakelijk oude Vrije Universiteit-professoren, die Indië kennen uit dierbare tractaatjes van veertig jaar terug, te hooren mede deelen hoe men ginds te werk moet gaan. Het is bedroevend te ontwaren, dat een partijganger-gouverneur-generaal aan die adviezen gehoor geeft. Eerst heeft hij de markten op Zondag verboden: de markten, dat zijn de als socialen band gevoelde vergaderingen der bevolking; op Zondag, een dag in de binnenlanden nimmer gevierd, ongekend.

Toen werd het Inlandsch kind indirect gedwongen de Christelijke scholen te bezoeken. En dat wel ondanks de unanieme adviezen der plaatselijke autoriteiten.

Men speelt ginds met vuur.

In het Bat. Hblad van 24 Aug. lazen wij een stuk van een Inlander, die zich wendt tot Dr. Kuyper en hem vraagt:

> Zijn er niet in dit Rijk één duizend Moslims op één Christen en wijken zij, die zich Christenen noemen, niet meer van hun bijbel af dan wij van den koran?
>
> Waartoe dan die kerstening op onze kosten?
>
> Waarom betaalt men van ònze belastingpenningen subsidie aan scholen met den bijbel en waarom niet aan scholen met den koran?

Zoo roept een Inlander, die onze taal machtig is om te klagen, en zijn eigen taal, om, desgewenscht tot verzet te prikkelen.

Indië kent den grooten buffel, den karbouw. Het is een traag en goed beest. Het staat een tijger en laat zich leiden door een kind. Soms is het gevaarlijk: dan is het opgeschrikt geworden, bijwijlen door een kleinigheid, steeds door iets vreemds. Indië zelf is zulk een karbouw. De Christelijke opdringerigheid van Kuyper en zijn trawanten kan het schichtig maken. Een troost voor de heeren van de Vrije Universiteit kan zijn, dat zij niet eerst zijn horens zullen voelen.

Tot zoover bovengenoemd blad. Hetzelfde onderwerp wordt ook behandeld in het Weekblad voor Indië, door een „Inlander", deze schrijft:

De Inlanders hebben de circulaire van het anticlericaal verkiezingscomité met vreugde begroet. Hoewel nog zeer onnoodig in zake politiek, voelen zij toch zeer mee met zulk een streven, een actie tegen de kerstening van het Inlandsch onderwijs. Voorwaar zij verlangen en verwachten niets anders dan neutraal onderwijs van de overheid. Zij willen geen Christenen worden, afvalligen van hun geloof, zooals de Christenen geen mohammedanen willen worden. Moet dàt nogmaals gezegd worden? Och dat de heeren van de rechterzijde het toch eindelijk wilden begrijpen!

Ik verzeker U... onderteekenaars van de bovengemelde circulaire, ook de Inlandsche maatschappij zal niet in gebreke blijven Uw streven te steunen, schoorvoetend, zeker maar zoodra er één schaap over de brug is, zullen de andere wel vanzelf volgen. Maar één vraag slechts: Is de steun van die zijde U welkom? Het raakt hun belangen, hun bestaan als mensch en mohammedaan; Niets is hun te zwaar wanneer het betreft het strijden voor hun geloof. Wel is waar is het Javaansche volk slecht mohammedaansch, maar dat neemt niet weg, dat het een mohammedaansch volk wil genoemd worden. „Inlander" zelf is een slecht moslim, d.w.z. een mohammedaan die niet bidt, vast, enz. enz., dus, zooals vele van zijn landgenooten; maar hij denkt er geen oogenblik aan om zich te laten doopen.

Dat de Regeering toch haar Christelijke richting wijzige!!"

Bijdragen over de pest op Java.

De jongste afl. van het Geneeskundig Tijdschrift voor Nederl.-Indië bevat uitsluitend wetenschappelijke verhandelingen over de op Java heerschende pest, n.l.: Uittreksel uit het verslag over de pest-epidemie in de afdeeling Malang, November 1910 tot Augustus 1911, door Dr.W. Th. de Vogel.— Eenige epidemiologische gegevens omtrent de pest op Java door Dr. J. J. van Loghem. — Resultaten der vaccinatie's tegen de pest bij de epidemie op Java, door Dr. O. L. E. de Raadt. — Proeven over het lot van rattenlijken, door Idem.

Dr. de Vogel, wiens studie, evenals die van Dr. van Loghem ruim is geïllustreerd, houdt de volgende slotbeschouwing.

„1o. De in Oost-Java heerschende pest onder de menschen, ontleent haar oorsprong aan een aldaar voorkomende pestepizoötie onder de huisratten.

2o. Deze rattepest is hoogstwaarschijnlijk tegen het einde van het jaar 1910 door rijstladingen afkomstig uit door pest besmette havens, naar Soerabaja overgebracht en per spoor verder landwaarts ingevoerd.

3o. Nu de pest hier eens heeft post gevat, behoort men zich voor te bereiden op een jaren langen strijd."

Als men in het oog houdt, dat Dr. de V.'s verhandeling de periode November 1910 tot Augustus 1911 behandelt, moet men hem maar al te zeer in het gelijk stellen; immers sedert is wederom ruim een jaar verstreken en nog wil de gevreesde ziekte niet noemenswaard wijken.

(Men zie bijv. de veertiendaagsche opgaven in dit blad.)

De Indische Gids.

Het October-nummer van De Indische Gids bestaat grootendeels uit bijdragen over het koelievraagstuk in Ned.-Indië, als: Een en ander omtrent de koeliewerving, door R. A. Ezerman. — Het arbeidersvraagstuk op Java en Madoera anders bezien, door Mr. J. W. Ramaer. — Het arbeidersvraagstuk op Java en Madoera, in het stadium van repliek, door Mr. A. van Gennep.— Het eerste verslag van den dienst der Arbeids-inspectie en koeliewerving in Nederlandsch-Indië, door J. E. de M.

Voorts schrijft Maurits Wagenvoort over de Nederlanders aan de Koromandelkust (met plaat). In een correspondentie-artikel komt de heer L. van Vuuren op tegen een door den heer G. Nypels geleverde critiek op de uitgaven van het Encyclopaedisch bureau; laatstgenoemde heer voegt er een Naschrift aan toe.

Verder de gewone rubrieken Varia (In China; wat sterft en blijft. — Overeenkomsten met Inlandsche vorsten: Atjeh). — Maandelijksche revue van brochures en van tijdschrift- en dagbladartikelen. — Koloniale literatuur. — Wetenschap en industrie. — Maandelijksche bibliographie voor Oost en West-Indië.

Mr. N. P. van den Berg.

Bij het aftreden van den heer Mr. N. P. van den Berg als President-directeur van de Nederlandsche Bank, nu eenige weken geleden, heeft de dagbladpers zijn groote verdiensten in het licht gesteld. Ook het weekblad Eigen Haard (Nr. van 5 October) wijdt een artikel, (met portret) aan Mr. v. d. B., die zich ook met betrekking op Indië heeft doen kennen als een schrijver van groote beteekenis, in het bijzonder over onderwerpen, die verband houden met financiewezen en staathuishoudkunde.

Bescherming en koloniale politiek.

Onder dit opschrift houdt Dr. D. Bos eene beschouwing in het jongste Nr. van De Vragen des Tijds.

Als in ons land de protectie haar intrede doet, stel dat de voorgestelde nieuwe tariefwet er door zou komen, dan is het ondenkbaar, dat ons koloniaal beleid niet daarvan de gevolgen zou ondervinden, oordeelt dr. B., en dat schijnt hem een der meest noodlottige gevolgen van de aanvaarding van een stelsel, waarbij niet op den verbruiker, maar op den producent allereerst wordt gelet.

De Ingenieur.

No. 29 bevat van den hand der heeren M. J. van Bosse en R. A. van Sandick eene levensbeschrijving (met portret) van den heer J. A. de Gelder. De heer v. S. betitelt zijn bijdrage: Ter herinnering aan J. A. de Gelder; de heer van Bosse: J. A. de Gelder in het tijdperk van den bouw der haven van Tandjong Priok.

In No. 40 van hetzelfde tijdschrift schrijft de ingenieur E. Middelberg nog een artikel over opsporing van delfstoffen in Nederl.-Indië.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 40: Vezelcongres te Soerabaja. Literatuurberichten, bewerkt onder toezicht van Dr. J. Dekker. — Mededeelingen van het Deli-proefstation te Deli, door P. Hondius Jzn. — De begrooting van Ned.-Indië voor 1913. — Een nieuw reglement voor de particuliere landerijen op Java (vervolg). — In- en uitvoer op- en van Java en Madoera. — Kultuurberichten (Weigering van suikerconcessies. — Congres van ambtenaren bij de Proefstations. — Balata-winning in Suriname. — De balata-industrie in Demerara en in Suriname.— Balata-vergunningen in Suriname). — Kleine mededeelingen (Koloniale tentoonstelling te Semarang.— Windhoos te Bandoeng. Enz.). — Verkeerswezen. (Controle op de postbestelling. — De aanleg van den Zuid-Sumatra spoorweg. Enz.) — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Weekblad voor Indië.

No. 21 van het Weekblad voor Indië bevat een geïllustreerd artikel over de te Deventer gehouden koloniale tentoonstelling, door W. J. Gijel.

Ofoei wijdt een scherpe penkras aan het bekende geval-Viersen, den onderwijzer, die werd overgeplaatst, „omdat hij de neutrale school voorstond en zich tegen de zendingsschool verklaarde."

Leeszaal HEULSTRAAT 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9 tot 6 uur 's namiddags:

De Planter, Onze West, Sumatrapost, Sumatrabode, Javabode, Bat. Nieuwsblad, De Padanger, De Sumatra Courant, De Surinamer Courant, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, Het Witte Kruis blad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en Trou, Vrede door Recht, De stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Indologenblad, De Banier, Neerlandia, De Boodschapper, Revue économique, Ind. Gids, Teijsmannia, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen middenstand, Exportblad, Cultura, Deutsche Kolonial Zeitung, Ned. Zendingsbode, Maandbericht van het Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor Indië met Dames Weekblad, Insulinde, Deutsche Wochenzeitung für Niederland und Belgien, La Gazette de Hollande, Ned. Staatscrt.

En tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Het Bat. Nieuwsblad t/m 11 Sept.
De Locomotief t/m 10 Sept.;
Het Soer. Handelsblad idem;
De Sumatrapost t/m 11 Sept.;
De Sumatrabode t/m 12 Sept.;
Tjahaja Sumatra idem;
De Indische Mercuur No. 41;
Weekblad voor Ned.-Indië No. 21;
De Banier No. 25;
Handelsberichten van het Min. van Landbouw;
Overzicht van de uitkomsten der Gewestelijke onderzoekingen naar het Recht en de Politie en daaruit gemaakte gevolgtrekkingen. Deel I en Deel II;
Archief voor de Suikerindustrie in Nederl.-Indië, afl. 32 t/m 35;
Publicaties van het Ned.-Ind. Landbouw-Syndicaat, afl. 14 t/m 16;
Tijdschrift der Mij. van Nijverheid, afl. Sept.;
Korte berichten voor Landbouw, Nijverheid en Handel, Nos. 19 en 20;
Bandera Wolanda No. 107;
De Ind. Gids, afl. October 12.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dagel. Bestuur der Vereeniging:

De **maandelijksche samenkomst** van het *Dagelijksch Bestuur* der Vereeniging en de *Redactie-Commissie* van **Het Koloniaal Weekblad** zal plaats hebben op **Donderdag den 17en Oct. 1912**, ten **8½ ure n.m.**, *Heulstraat 17, den Haag.*

Alle belangstellenden zijn hartelijk welkom.

Hoofdbestuursvergadering te houden op Zaterdag den 26sten October 1912, des namiddags ten 2½ ure, in het lokaal der Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, te 's-Gravenhage. (Art. 7 al. 1 van het Huish. Reglement).

Punten van Behandeling:

1e. Opening.
2e. Notulen der vorige Hoofdbestuursvergadering. (Zie Kol. Weekblad 1 Augustus 1912. No. 31.)
3e. Mededeelingen betrekking hebbende op:
   a. het Informatie-bureau.
   b. het Koloniaal Weekblad.
   c. de hulpverstrekking aan de noodlijdenden op het eiland Aruba.
   d. het houden van een Koloniale tentoonstelling.

Hetgeen verder ter tafel zal worden gebracht.

E. VAN ASSEN, Secretaris.

Van de Vereeniging „Moederland en Koloniën":

VERGADERING op **Woensdag 23 October 1912**, 's avonds **8 uur**, in *'t Zuid-Hollandsch Koffiehuis te 's-Gravenhage.*
Onderwerp: **De voorstellen der Suriname-Commissie.**
Inleider: Mr. Dr. C. F. SCHOCH. *Hoofd-Directeur der Surinaamsche Bank te Amsterdam.*

Namens het Bestuur:
G. NYPELS, *Secretaris.*

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 6 Sept. 1912. No. 70.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: 1 jaar verlof aan den onderwijzer J. J. Wittenberns.

Ontslagen: op verzoek eervol de resident Th. J. H. van Driessche; de resident H. G. Heijting; de comm. J. H. A. v. Heeteren; de schrijver Ph. Pendang.

Benoemd: tot onderwijzer 2e kl E. J. Schröder; tot commies M. F. Pieter; tot luitenant der Chineezen te Pleihari, Lim Djin Siang; tot deurwaarder J. Ch. Simao.

Geplaatst: te Batavia de commissaris van politie I. H. Misset; in Atjeh de civiel-gezaghebber W. Wessel; in Amboina de id. J. W. Beck.

Benoemd: tot onderwijzer te Pontianak C. H. D. Witte; te Koepang L. A. M. v. d Vossen; tot onderwijzeres te Padang mej. M. Smits, te Weleri mej. L. M. Kan.

Overgeplaatst: naar Tjitjalengka de onderwijzeres mej. H. P. Berends.

Geplaatst: te Garoet de onderw. E. J. Schröfer.

Benoemd: tot ingenieur J. Th. van Bosse; tot opzichter L. J. den Outer en E. M C. Reisig; tot onderopzichter P. F. J. Kooymans, G. de la Bretonniere, J. Eekhof, J. W. J. Calbo en H. F. E. F. de Bruin.

Militair Departement.

Verleend: 10 maanden verlof aan den kapt. der inf. J. Prager.

Ontslagen: op verzoek eervol de 1e luit. der inf. K. A. Boers.

Benoemd: tot rekenaar bij het Kon. Magn. en Meteorol. Observatorium te Batavia mej. R. J. E. Anthonijsz.

Uit de Javasche Courant van 10 Sept 1912. No. 73.

Civiel Departement.

Verleend: 1 jaar verlof aan de commies, mej. B. M. Cramer; 1 jaar aan Dr. K. Gorter te Buitenzorg.

Ontslagen: op verzoek eervol de opzichter E. Amade; de ambtenaar J. W. G. Timmermans; de klerk Ch. F. Melger; de klerk F. F. Bagaya; de élève-translateur O. N. Doppert; de klerk C. H. v. Slooten; de klerk J. P. Lopies; de ambtenaar A. H. Siermans; de onderwijzeres mej. T. Pronk.

Benoemd: tot ass.-resident van Galoeh H. J. Heijting; van Kediri A. Pecqueur; tot notaris te Amboina G. F. J. Pickel; tot ontvanger 3e kl. W. H. Manoch; tot opzichter G. E. A. Krugers; tot ingenieur W. F. Buijsman, W. F de Wilde, A. Tom, A. A. Dobbe en J. H. Janssen; tot adspir.-ingenieur A. W. Molenaar.

Ontslagen: op verzoek eervol de regent van Soerabaja Raden Toemenggoeng Ario Tjokro Negoro.

Benoemd: tot regent van Soerabaja Raden Toemenggoeng Ario Soerio Adipoetri; tot luitenant der Arabieren te Gorontalo Saïd Mohamad bin Salim Alhadar; tot luitenant der Chineezen te Keboemen Liem Boei Tjay; tot onderwijzeres te Modjokerto mej. C. M. A. H. d'Artillact Brill; te Ngawi mej. C. F. Gouwentak; te Palembang mej. M. W. H. P. Baretta; te Tandjoengpinang mej. C. M. Scheffelaar; te Madioen mej. E. E. A. Nolthenius de Man; tot ambtenaar 4e kl. F. W. C. N. van Mens.

Overgeplaatst: naar Soerabaja de verificateur K. Goudswaard.

Werkzaam gesteld: als verificateur te Batavia J. J. Vorderman en F. H. Veldman.

Militair Departement.

Verleend: 2 jaar verlof aan den 2en luit. der inf. H. W. Verharen.

Bevorderd: tot kapitein de 1e luit. L. H. Pluim Mentz; tot 1en luit. de 2e luit. G J. Tijmstra, J. A. van Staveren, R. Posthumus en G. Pape.

Overgeplaatst: naar Semarang de kapt.-kwartierm. H. J. E. Dekker; naar Batavia de 1e luit.-kw.m. G. A. J. v. d. Heijden.

Benoemd: bij de gouv. marine tot 3en machinist H. U. E. Beljaars, G. A. Ponder en G. H. Jansen; tot 2en stuurman Th. Vlaming; tot 1en stuurman L. Sepp; tot klerk bij het havendepartement te Soemenep F. W. Meijer.

Naamlijst van nieuw toegetr. Leden.

	Contributie.
A. Mendels	f 2.50
I. S. Roos, Rabijn West-Indië	„ 2.—
L. J. Neumeyer, Architect	„ 2.50
H. J. Kuiper, 1e Lt. Inf. I. L.	„ 2.50
J. F. Knoetsen, Comm. P. en T. N.-I.	„ 2. —
Allen te Amsterdam.	
H. A. Boymans, Onderwijzer N.-I.	„ 2.—
A. W. van den Berg, 1e Lt. Art. N. I.	„ 2.—
Beiden te Apeldoorn.	
C. J. C. Wynaendts, Gep. Ass.-Res.	„ 2.—
G. Fabius, Gep. Kapt. t/Zee	„ 2.—
Mevr. de Wed. G. S. Korenvaar v. Vassem	„ 2.—
Allen te Breda.	
J. van Gigch, Ass-Resident	
A. J. de Stuiver, Kapt. Inf. I. L.	„ 2.50
P. M. Dekker	„ 5.—
J. Stroink	„ 3.—
Dr. C. L. van Steeden, Arts	„ 4.—
C. S. Gomm, Kapt. I. L.	„ 2.50
R. Heyman, Idem	„ 2.—
M. S. Bewaroe, O.-I. Ambtenaar	„ 2.50
Mr. J. S. Thieme, Voorz. Landraad	„ 2.50
J. A. Cramer, Administr. N.-I.	„ 2.—
P. C. H. Dronkers Delsaine, Onderwijzer	„ .50
W. de Jong Dz.	„ 3.—
Mr. J. W. Ramaer	„ 3.—
J. G. Smit, Kapt.Inf. I. L.	„ 2.—
W. H. de Lussenet de la Sablonière, Lt.-Kol. I. L.	„ 2.—
Mevr. J. W. C. Broe geb. v/d Aa, Onderwijzeres N.-I.	„ 2.40
G. A. Fransz, Comm. Dept. v. Marine	„ 2.50
J. J. Gleenewinkel Kamperdijk, Contr. Pandhuisdienst	„ 2.50
J. Groenema, Onderw. (Rijswijk)	„ 2.50
S. W. Hettinga, Dirig. off. v. gez. 2e kl.	„ 3.—
Mevrouw de Wed. J. de Clercq Zubli geb. Hoogenraad	„ 2.—
Allen te 's-Gravenhage.	
Mr. J. J. Boerma, Voorz.Landr., Groningen	„ 3.—
Dr. J. G. Smits, Off. v. Gezondh. 1e kl	„ 2.—
H. F. Wagenaar Reisiger	„ 5.—
Beiden te Haarlem.	
J. Hesselberg, Student, Delft	„ 3.—
M. van der Veen,	„ z.50
Jhr. Mr. L. P. A. van den Brandeler, Vice Pres. Raad van Justitie	„ 2.50
Beiden te Leiden.	
J. H. Deenen, Onderwijzer N.-I.	„ 2.—
C. L. Wisse, Steenkolenhandelaar	„ 2.—
H. Kedde, Onderwijzer N.-I.	„ 2.50
Mej. N. van der Palm, Onderwijzeres	„ 2.—
Allen te Nijmegen.	
P. F. Wechel, Kapt Inf. I. L.	„ 2.50
L. W. Veder	„ 2.—
Beiden te Rotterdam.	
H. J. van Rooyen, Pred. N.-I., Utrecht	„ 2.—
R. M. A. M. Hadiningrat, Landb. student Wageningen	„ 2.—
K. F. A. Zeiler, 1e Luit. Inf. I. L., Wijk bij Duurstede	„ 3.—
J. A. Broers, Pred. N.-I., Zwolle	„ 2.50

Vereeniging OOST en WEST

Afdeeling 's-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau LAAN VAN MEERDERVOORT 187, zijn van 10—12 en van 2—4 uur inlichtingen te oekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.
Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer G. C. A. DE WITT, Reinkenstraat 56.

Acht dames en één heer voor pianolessen.

Eene dame voor het geven van lessen in de Eng. taal.

Eene dame voor het geven van lessen in de Fransche, Duitsche en Engelsche taal; hoofdacte middelbaar Engelsch en Lager Fransch en Duitsch.

Jonge Dame (diploma Zang en Muziek) voor hulp in huishouden en les geven aan kinderen.

Een heer, oud-onderwijzer Kweekschool voor Inl. onderwijzers, voor het geven van lessen in de Mal. taal.

Eene jonge dame voor het geven van lessen in teekenen en schilderen.

Twee jonge dames voor Gouvernante naar Indië, waarvan eene H.-acte heeft.

Twee dames v. vioollessen, ook aan eerstbeginnenden.

Vijf jonge dames voor kinderjuffrouw naar Indië, waaronder twee die reeds in Indië waren.

Dame, m. l., Prot., West-Indische, voor gezelschap bij oude dame of voor waarne m. huishouding.

Eene jonge dame, bekend met moderne talen, voor machineschrijven en stenographie.

Drie geg. Ond.-Officieren O.-I. L., waarvan één is gedipl. ziekenverpleger, voor eenig administratiewerk, geldinkasseeren, magazijnmeester.

Eene Dame voor zanglessen.

Twee heeren voor het geven van lessen in Maleisch en Javaansch, waarvan één ook in Indisch Staatsrecht.

Eene Dame v/h. geven v. lessen aan spraakgebrekkigen.

Twee geg. O.-I. mil. v. oppasser of magazijnknecht.

Een heer voor muzieklessen.

Eene Dame voor administratieve werkzaamheden.

Twee bekw. linnennaaisters, waarvan een uit naaien gaat van 9—5 uur.

Beschikb. voor de reis naar Indië twee zeebaboes en 1 mannelijke Inlandsche bediende.

☞ Indische dienstboden kunnen zich aangeven in LAAN v. MEERDERVOORT 187 voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; Voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.
Leden van O. en W., geen direct belangh. worden verzocht zoo noodig hunne hulp hierin te willen verleenen.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

W. B. REGENHARDT, Weimarstraat 309, 's-Gravenhage, — Maleisch, Javaansch, Soendasch (gediplomeerd), Atjehsch.
A. H. J. G. WALBEEHM, Obrechtstraat 363, 's-Gravenhage, — Javaansch.
D. A. P. KOK, Edisonstraat 58, 's-Hage, — Maleisch.
W. F. H. EPKE, v. Slingelandtstraat 151, 's-Hage, — Javaansch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden, — Javaansch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, **Heulstraat 17, Den Haag,** zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Jaarverslag der Vereen. 1911, geldelijke verantwoording van het Hoofdbestuur over het jaar 1911, enz.**
en
Opgave van de Eereleden, de samenstelling der verschillende besturen en commissies.
Prijs: 1 exemplaar f 0.20 en f 0.03 frankeerkosten.

b. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar f 0.10, 50 ex. f 2.80;
voor Departementen en Leden der *Maatschappij tot Nut van het Algemeen* f 2.20 per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

c. Onze Oost II: **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar 5 cent, 50 ex. f 2.—;
voor Departementen en Leden der *Maatschappij tot Nut van het Algemeen* f 1.55 per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, **Heulstraat 17,** de Firma MARTINUS NIJHOF, **Lange Voorhout 9, Den Haag,** en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. **Onze West:**

I. De Kolonie Suriname, door REMAN IRÜS;
II. De Kolonie Curaçao, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankeerkosten.

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

INSCHRIJVINGSBILJET.

Ondergeteekende wenscht in te schrijven
voor het hulp- of ondersteuningsfonds der Vereen. „Oost en West": f..............

NAAM: .... WOONPLAATS: ....

Inzenden aan het Hoofdbureau van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag.